

Interjú Vezér Mihály polgármesterrel

A téglagyári emlékmű avatása

Nagyvonalakban – Varga Lászlóval

Százhalom

XI. ÉVF. 114. SZÁM

2024. OKTÓBER-NOVEMBER

ÓVÁROSI KÖZÖSSÉGI, KÖZÉLETI FOLYÓIRAT

Emlékezz a régi időkre!

Nagyszüleim, Deda és Májkó édesanyámmal 1935-ben (Marinov Jován)

A TARTALOMBÓL: Tamási József: Advent van • Interjú Vezér Mihály polgármesterrel
• A képviselő naplója – Szabó Gábor beszámolója • A téglagyári emlékmű átadása •
Jankovits Márta: Száz év múlva • Emlékezz a régi időkre! – Marinov Jován • Életérzés
– Véghelyi Balázs költészetéről • Nagyvonalakban – Varga László interjú • Németh
István: Egy lokálpatrióta emlékei (folyt.) • Más szemmel – Bethlen Gábor halála

Decemberi PROGRAMAJÁNLÓ

BARÁTSÁG KULTURÁLIS KÖZPONT

TALÁLKOZÁS A MIKULÁSSAL

Időpont: 2024. december 6. péntek, 16:00

Helyszín: Barátság Kulturális Központ

A Mikulás és krampuszai idén is várják a gyerekeket.

helyszín: BKK lépcsős terasz

CSARNOKSZÍNHÁZ - A PADLÁS

Időpont: 2024. december 15. vasárnap, 16:00

Helyszín: Százhalombatta Sportcsarnok

a Veres 1 Színház előadása

Presser-Sztevanovity: A PADLÁS

~ félig mese félig musical ~

A darab egyetlen éjszaka alatt, egy fővárosi padlásterben játszódik 1988-ban, a kommunizmus utolsó éveiben. Itt él Rádiós, a kibernetikus, aki jelenleg szellemi szabadfoglalkozású, mivel 1986-ban engedély nélkül próbált kapcsolatot teremteni idegen bolygókkal és földönkívüliekkel, ezért elbocsájtották az állami központból. Szintén erre a padlásra érkezik meg a négy szellem, Kölyök (az első, aki szóvá merete tenni, hogy a király meztelen), Herceg (oldalági Lombard herceg, aki egy másik herceggel szemben elvesztette azt a fogadást, melyikük ébreszti fel Csipkerózsikát), Lámpás (a nyolcadik törpe, aki őrsgben állt társai védelmében, Hófehérke érkezése után azonban megfélemeztek róla) és Meglőkö (egy jóllelkű hóhér, aki az ártatlanul elítélt Kölyköt próbálta megvédeni, de menekülés közben mindketten odavesztek). A négy bolyongó csupán véletlenül ragadt a Földön. Révész keresik, hogy átvigye őket az örökre szépek bolygójára. Időközben feltűnik Barrabás, a bombaszakértő gengszter, akit összetévesztenek a szellemek Révésszel, továbbá Mamóka is felbukkan néha, például egy tál szilvásgombóccal, valamint a szomszédban élő Zeneakadémista, Süni is betoppan, hősiességével és bájjával elvarázsolva a szellemeket, bár a jó öreg padláson neki már régóta megvan ám a kiszemeltje...

rendező: Böhm György (Jászai- és Nádasy Kálmán-díjas)

szereplők: Dósa Mátyás / Fekete Gábor / Cseh Dávid Péter

Henczi Emma / Csáki Edina, Zorgel Enikő, Borbély Richárd / Nagy Balázs, Borbély Richárd / Nagy Balázs, Krajnik-Balogh Gábor, Molnár Gyöngyi, Janik László, Palotai Zoltán, Kékesi Gábor / Pál Tamás, Szemán Béla / Venyige Sándor / Pásztor Tibor, Vincze Márton / Pásztor Tibor, Monori Dominik / Kovács Dominik Róbert

helyszín: Sportcsarnok (Vasút út 41.)

LÁSZLÓ ATTILA ADVENTI KONCERTJE

Időpont: 2024. december 13. péntek, 19:00

Helyszín: Szent István templom

Ismét Százhalombattán lép fel László Attila - az ifjú zenész, akit a 2011-es Csillag születik vetélkedőműsor győzteseként ismerhettünk meg. Az akkor még csak 14 éves tehetség azóta képzett zenész és fess fiatalember lett, tavaly Fonogram-díjat kapott. A Szent István templomban már többször adott koncertet - mely minden alkalommal zsúfolásig megtelt. Remélhetőleg ez most is így lesz - a gyönyörű Makovecz templomban Attila csodálatos előadása mindig különleges élmény a hallgatónak.

A belépés díjtalan, a koncert szervezésére adományokat elfogadunk.

Tamási József atya

Advent van

Vannak szavaink, amelyek annyira ismertek, hogy már bele sem gondolunk, pontosan mit is jelentenek. Ilyen szavunk, az ADVENT is. Tudjuk, hogy egy latin szó, ami azt jelenti, „eljövetel”. Azt is tudjuk, hogy a karácsony előtti 4. vasárnapon kezdődik és karácsonyig tart.

De miről, pontosabban kiről, kinek az eljöveteléről van szó? Ez is egyértelmű, Jézuséről. Rá várt a választott nép, a zsidóság, az időszámítás előtt 2000 évvel élő Ábrahám óta. Neki, az egyistenhívők, monoteisták ősatyjának ígérte meg Isten, ivadékaiból származik majd a Megváltó. Ezzel megkezdődött a zsidó nép Adventje, a nagy Eljövetelre való készüllet ideje.

2024 évvel ezelőtt Izrael földjén, a galileai Betlehemből megszületik egy fiú gyermek, aki 33 évvel később szenvedésével, halálával és feltámadásával a Világ Megváltója lesz. Várakozásra már nincs szükség, beteljesedett az ígélet. Jézus születését azonban évről-évre megünnepeljük. Erre a születésnapra készülünk most is, négy vasárnapal. De hogyan?

Gyerekkoromban, szülővárosomban egy időben az volt a szokás, a templomban papírból kivágott, fehér cérnával felakasztható kis piros szívekből vihetünk haza a vasárnapi mise után. Mégpedig annyit, amennyi jót tettünk a hét során.

vagy a terítésben, hányszor látogattam meg a szomszéd Zolnai nénit, hogy megegytessen a tyúkjait, kimossam az itatójukat,

házi feladat elvégzésében, stb. Hét végén összeszámoltam, s volt, hogy 10 szivecskét is hazavihettem. Amikor pedig eljött Jézus születésének ünnepe, születésnap ajándékként 30-40 szivecske is került a karácsonyfa ágain imbolygó szaloncukrok közé. De szép is volt!

Manapság is hasonlóan tehetjük boldoggá az ünnepet. Ajándékot adhatunk, küldhetünk sokféle módon, sokaknak. Meglátogathatunk egy beteget, elvihetünk egy mozgás sérültet a templomba, segíthetünk valakinek bevásárolni, segíthetjük a halmozottan sérült gyermekeket, vagy éppen a katolikus rádiót, televíziót.

Igyekezzünk, legalább lélekben telis-tele akasztani kis szívekké karácsonyfáinkat. Van rá időnk, december 1-től 25-ig!

Ezzel kívánok kegyelemteljes karácsonyt Százhalombatta minden lakójának!

Egész héten jegyzeteltük: hányszor segítettünk az otthoni munkában, takarításban, főzésben, legalább a krumpli pucolásban,

vagy segítem a konyha földes padlójának meglocsolását, hányszor segítettam Sanyi barátom szomszédjában Áginak a

Tamási József
nyug. plébános, c. apát

Az állam módszeresen szűkíti az önkormányzatok mozgásterét

Advent van. Alig néhány hét választ el bennünket az év végétől. Az önkormányzatok intenzíven tervezik a jövő évet. Az elmúlt időszakról és az aktuális feladatokról kérdeztük Vezér Mihály polgármestert.

– A rendben, konfliktusok nélkül lezajló, június 9-i önkormányzati választás eredményeként létrejött és megkezdte működését a város új képviselő-testülete. Ezúton gratulálunk Önnek a polgármesteri pozíció elnyeréséhez, bízva abban, hogy elhivatottsága, tapasztalata és vezetői képességei révén továbbra is városunk fejlődését és közösségünk gyarapodását fogja szolgálni. Hogyan látja az új testület összetételét? Milyen hatással lesz ez a város vezetésére és az önkormányzati döntések meghozatalára, hogy a testületben olyan tagok is vannak, akik eddig nem politizáltak?

– Köszönöm a méltató szavakat, dolgozni fogok azért, hogy megháláljam a bizalmat, aminek köszönhetően betölthetem a képviselői, és a polgármesteri tisztségeket.

A 11 fős képviselő-testületben 3 helyen történt változás, azonban az új képviselők is a százhalombattai kulturális és közélet aktív szereplői, akik közvetve eddig

is a politikai közösség tagjai voltak. Úgy gondolom, hogy hamar fel fogják venni a ritmust, és ebben a Polgármesteri Hivatal munkatársai, és a rutinosabb képviselők is a segíteni fogják őket.

Szerintem minden adott ahhoz, hogy munkánkat a százhalombattaiak megelégedésére végezzük.

– Hogyan érinti a város működését és költségvetését az iparüzési adó többletelvonása? Milyen területeken érezhetik ezt leginkább a lakosok?

– Az állam módszeresen szűkíti az önkormányzatok mozgásterét, ennek egy újabb lépését figyelhetjük meg. Közgazdászként a számok ismerete nélkül konkrétumokat még nem mondhatok, és nem szeretnék találgatásokba bocsátkozni. Azonban annyit

nyugodtan kijelenthetek, hogy bármilyen mértékű iparüzési adó elvonás rosszul érinti városunkat, figyelembe véve, hogy már így is nettó befizetők vagyunk, hiszen szolidaritási hozzájárulás címen évről évre egyre többet fizetünk be az állami költségvetésbe. Csak idén 3,5 milliárd forint elvonást róttak ki ránk.

– *Mi a véleménye a szakorvosi rendelők központosításáról való lemondásról? Hogyan fog ez hatni a helyi egészségügyi ellátás színvonalára és elérhetőségére, és fejlesztésére?*

– Még 2023-ban levelet kaptam az Országos Kórházi Főigazgatóságtól, amelyben a véleményemet kérték a szakrendelőnk állami átvételével kapcsolatban. Most is az az álláspontom, mint akkor:

Személyes szívügyemnek tartom, hogy

lehetőségeinkhez képest a legjobb egészségügyi szolgáltatást biztosítsuk városunk lakóinak.

Szakorvosokat és háziorvosokat hozunk településünkre, ingyenes szűrővizsgálatokat nyújtunk gyermekeink számára, védőoltásokat biztosítunk, betegszállító autót tartunk fent, egészségügyi berendezéseket vásárolunk, Egészségnapokat szervezünk. Éves szinten sok százmillió forintot költünk egészségügyi kiadásokra, annak reményében, hogy a százhalombattaiak megfelelő ellátásban részesüljenek. A központosítás értelmetlenül sérti a szubszidiaritás elvét, amely szerint a helyi problémákat, ha helyi szinten meg tudjuk oldani, azokról nem szabad magasabb szinten, az érintettek kihasználásával dönteni.

– *A demográfiai adatok alapján a város*

átlagéletkora nő, magyarul öregszik. Továbbra is alacsony a születések száma. Polgármester úr szerint igényel-e új szociálpolitikai stratégiát a helyzet?

– Ez probléma nem csak Százhalombattán, hanem az egész országban megfigyel-

Új parancsnokot kapott a helyi rendőrség, vár-e változást a város közbiztonságára nézve?

– A százhalombattaiak biztonsága számomra is prioritás, azonban a közbiztonsági feladatokat szigorúan csak az állam

vannak problémák, azonban Százhalombatta még mindig a térség egyik legbiztonságosabb városa.

Azonban megragadnám az alkalmat, hogy tisztelettel megkérjek mindenkit, aki valamilyen rendellenességet tapasztal, jelentse a 112-es telefonszámon, hogy a rendőrség eljárjon az ügyben! Csúpn közösségi médiában megjelentek alapján, érthető okokból, nem végezhetik a munkájukat.

Lagojda Sándor megbízott őrsparancsnoknak ezúton is sok sikert kívánok, és remélem a lakosság is elégedett lesz szolgáltatásával!

– A parlament most tárgyalja a módosított választókerületi határokról szóló törvényt. A törvényjavaslat szerint Százhalombatta is érintett, másik választókerülethez fog tartozni, a parlamenti képviselőnk is más lesz. Mit tart a legfontosabbnak annak érdekében, hogy a település érdekei hatékonyan legyenek képviselve az új választókerületben?

– Bárhogy is alakuljanak a dolgok, a százhalombattai polgárok érdekeinek képviselésére esküdtem fel, ennek megfelelően az a feladatom, hogy a választókerületünk országgyűlési képviselőjével, és a környező települések polgármestereivel jó munkakapcsolatot alakítsak ki személytől, vagy

végezhet, Önkormányzatunk csak közvetve, támogatások formájában járulhat hozzá a rendőrség tevékenységéhez. Ezért a rendőrséget, ahogyan a mentőöket és a

hető, ráadásul egy rendkívül komplex, a társadalomtudomány különböző stúdiumain átívelő jelenségről beszélünk, hiszen szociológiai, közgazdaságtani és pszichológiai vonatkozásai is vannak. Ennek megfelelően a megoldás sem egyszerű, de muszáj állami szinten is foglalkozni vele, ha azt szeretnénk, hogy a magyar társadalom hosszú távon működőképes maradjon.

Önkormányzati szinten is figyelmet szentelünk ennek, ezért kezdtük el az Újszülöttek fája elnevezésű faültetési programunkat, hogy mélyítsük a családok és a város kapcsolatát, ezen felül minden százhalombattai kisgyermek születésekor 100.000 forint támogatást, valamint egy 30.000 forint értékű babacsomagot biztosítunk. Az iskoláskorú gyermekek után 40.000 forint iskolakezdési támogatást nyújtunk, és

kiterjedt szociális támogatási rendszert tartunk fent.

Remélem, ezek az intézkedések hozzájárulnak ahhoz, hogy a százhalombattai párok minél többször átéljék a gyermekvállalás örömeit.

– A felmérések szerint az egészségügy mellett a közbiztonság a legfontosabb a lakosság számára. Eddig a zsáktelepülés jelleg sok mindentől megóvott bennünket.

tűzoltókat is, minden évben támogatjuk. A polgárőrséget is finanszírozzuk, hogy segítse a rendőrség munkáját. Szeretném leszögezni:

politikai hovatartozásától függetlenül. Ez az eredményes közös munka záloga, erre fogok a jövőben is törekedni.

– Néhány nappal ezelőtt bensőséges ün-

nép közepette avattak fel egy emlékművet, mivel a téglagyár volt az első nagy százhalombattai ipari üzem. Hogyan alakulhat az óvárosi hagyományok, a helytörténet feltárása a továbbiakban?

hatja fel a személyek szemléletmódjában a szubjektum kizárólagosságát a közösségekben való gondolkodás, ami az összetartó, jól működő társadalmak sajátja. Ezért is hozta létre idén a „Matrica” Múzeum a kö-

jük, ezek a történetek alkotják az egységes helytörténetet.

Remélem a kiállítás eredményeként többen is kedvet kapnak ahhoz, hogy bemutassák a múltat saját szemszögükből, hogy ezzel is gazdagítsuk kulturális örökségünket.

– *Első alkalommal volt kórustalálkozó helyszíne az ortodox templom. Növekszik az óvárosban a kulturális programok száma és a civil közösségek aktivitása. Számíthatnak-e a jövőben is az önkormányzat figyelmére és támogatására?*

– Amíg lehetőségünk van, támogatni fogjuk a közösségépítést és a kulturális programokat az Óvárosban, és egész településünkön. Azonban Önkormányzatunk

csak a szükséges eszközöket biztosíthatja,

utána a személyek aktivitásától és hozzáállástól függ, hogy milyen társaság alakul ki.

Örömmel tapasztalom, hogy az Óvárosban egyre aktívabb közösségek jönnek létre. Ez is azt az álláspontomat támasztja alá, mely szerint városunkat barátságos, egymásra figyelő emberek lakják.

–JeL–

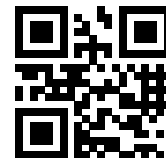

– A múlt ismerete identitásformáló hatással rendelkezik, a közös múlt erős kapcsolatot alakíthat ember és ember között, így vált-

zossági kiállítását, amiben százhalombattaiak mesélhették el személyes tárgyaikon keresztül saját történetüket, mert mint tud-

Százhalom Online

KÖZÖSSÉGI, KULTURÁLIS, KÖZÉLETI MAGAZIN

ANNO

CIVIL KURÁZSI

ITT ÉS MOST

KEREKASZTAL

PORTRÉ

KULTÚRA

SZERBEK

EGYSZER VOLT

SZOMSZÉDOLÓ

ARCHÍV

Itt és most

Legújabb cikkek

Szabó Gábor beszámolója

A képviselő naplója

A mögöttünk álló két hónapban rengeteg felajánlott adomány eljuttatásában kértek a segítségemet, így a megfelelő helyre került: híradástechnikai eszköz, műszaki cikk, bútor, ruha, tűzifa, élelmiszer és minden ami a rászorulóknak még nagy segítség a mindennapi életben.

Október 1. Tisztújítás és generációváltás zajlott le a SZIKE-Ifjúsági Műhelynél, így László Bandy tiszteletbeli elnök mellett a tiszti pozíciót a fiatal, agilis Angyal Balázs fogja betölteni. Reményeim szerint szerves részei lesznek a településrész közösségi életének, mint ahogy az 1026. sz. Szt. László király cserkészcsapat.

Október 3. Százhalombatta Város Önkormányzatának Képviselő-testületi alakuló ülésén letettem az esküt így „hivatalosan” is megkezdhettem a második ciklusomat, reményeim szerint egy újabb tartalmas öt év következik Óvárosban.

Október 6. Aradi vértanúk emléknapji megemlékezést tartott a Szent László téren

az 1026.sz. Szent László király cserkészcsapat és a Keresztény Értelmiségiek Szövetségének százhalombattai csoportja.

Október 7., 9., 10. Többször ülésezett az új Képviselő-testület, hiszen a Szervezeti és Működési Szabályzat módosítása mellett a bizottságok kijelöléséről, különböző személyi kérdésekről is dönteni kellett. Ebben a ciklusban a Pénzügyi, Egészségügyi és Szociális Bizottság elnökhelyettese leszek, valamint a Civil, Egyházügyi és Nemzetiségi Tanácsnoki feladatkört is ellátom.

Október 12. Délelőtt a KÉSZ százhalombattai csoportja tartott családi napot a téglagyári keresztnél, ahol a bográcsos finom ebéd mellett kötetlen beszélgetés, vetélkedő és jókedv is volt.

Délután a Régészeti Park szezonzáróján különböző bemutatókkal, foglalkozásokkal, tárlatvezetésekkel várták a „Matrica” Múzeum dolgozói az érdeklődőket.

Október 16. Délelőtt Lukács Bernadett elnökletével az első PESZ bizottsági ülésen kéttucatnyi napirendi javaslat megvitatásával kezdtük meg az új összetételben a munkát.

Délután a Régészeti Park felújított bronzkori közösségi házának átadásán Sinka László alpolgármester (javaslattevő) mondott köszöntő beszédet, Hudák Mihály

borai mellett a remek hangulatról Kővári László gondoskodott. Az önkormányzat támogatásának köszönhetően új és biztonságos környezetben foglalkoztathatják az idelátogató gyermekcsoportokat, tarthatják nyári táborait az intézmény munkatársai.

Október 17. A ciklus első „nagy” Képviselő-testületi ülése 30 napirendi javaslatot tartalmazott: városi víziközmű vagyonnal, egészségügyi szak-, alapellátással, iskolákkal, gazdasági társaságokkal, városi kitüntető díjakkal kapcsolatos döntéseket.

Itt megtekinthető az ülés: <https://onkormanyzati.tv/videoanyagok/szazhalombatta-onkormanyzatanak-kepviselotestulet-rendkivuli-ulese-2024-10-17/>

Október 24. A tököli oldalon az ártérben lévő víz is elvonult, így újraindulhatott a komp, ami reggel 7 órától 17 óráig közlekedik.

Október 26. Felnőtt színjátszó csoportot indít a Thália Batta Tanoda a Zenálkó Etel Óvárosi Közösségi Házban szombaton 10-14 óra között.

November 2. Immár ötödik alkalommal került megrendezésre a „Csokit vagy csalunk” túra Lipcsey Andrea szervezésében a Matta-kertben. Ezúttal közel 100 fő gyermek és felnőtt járta a gyümölcsfa nevű utcákat, különböző jelmezekben.

November 3. Több mint 4 éve sikerült kiüríteni a volt RÉV ABC épületét, amire most a Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodási Zrt. ki-

helyezte a saját tábláját, és még a lakatot is lecserélte. Ha bármilyen további információ lesz erről a továbbiakban, jelezni fogom!

November 11. Délelőtt Vezér Mihály polgármester úrral és a megjelent alpolgármesterekkel, a testület tagjaival az érdeklődők jelenlétében hivatalosan is átadtuk a felújított Szabadság utcát, amely most új burkolatot kapott a Gyorma utcától az István király utcáig.

Az óvárosi buszfordulónál a téglagyár újraindításának 100. évfordulója alkalmából - javaslatomra - az önkormányzat támogatásával kiállításra került az a felújított csille, amit 2 éve mágneshorgászok húztak ki a Dunából.

Délután Márton-napi lámpás felvonulást tartottak a Pitypangos Palánták az óvárosi óvodában ahol ismét szép számmal jelentek meg az odajáró gyermekek és szüleik. A szervezők különböző finomságok mellett, énekléssel, népszokások, hagyományok fellelevenítésével tették tartalmasabbá a rendezvényt.

November 12. A Szociális Munka Napja alkalmából megrendezett ünnepség keretén belül köszöntöttük az ágazatban dolgozókat a BKK Kamaratermében.

November 14. A Látni és Látszani 2024 közbiztonsági kampány után 1 héttel az

új százhalombattai mb. őrsparancsnoknak, Lagojda Sándor r. századosnak köszönhetően városunkba is jutott a különböző látványos kiegészítőkből, amit egy a közösségi oldalamon tett felhívásra jelentkezők között osztottam szét.

November 15. Örömmel jelenthetem be, hogy már kapható a százhalombattai Lira Könyvesboltban a Hírhalom Kulturális Közösségi Egyesület két új kötete: Jankovits Márta: Forgószél, Marcellus Mihály: Hősök földje, Matrica.

Battai Motorosok Egyesület

A Mikulás 2024. évi útvonala Százhalombattán

2024. december 08. vasárnap

14:00 – 17:00 között

1. 14:00-14:20 CSÁÓ Családok Átmeneti Otthona Ccenterics u. 3. ERBE telep parkolója
2. 14:25-14:35 SZTK melletti nagy parkoló
3. 14:40-14:50 SZISZKI parkoló Urbárium
4. 14:55-15:15 Piac téri Spar parkoló
5. 15:20-15:30 Arany J. u. a Főtér felőli vége
6. 15:35-15:45 Tesco parkoló a Shell kúthoz közelebb eső rész
7. 15:50-16:00 Dunafüred Napsugár tér parkoló
8. 16:05-16:15 Városi Szabadidő Központ parkoló (a strand bejárata)
9. 16:20-16:30 Óvárosi Közösségi Ház, Szent László u. 54.
10. 16:35-16:45 Régészeti Park parkoló
11. 16:50-17:00 Matta-kert, Körtefa u.-Barackfa u. sarok

Megállónként **10 perc** parkolás, és az útvonal előre rögzített.

Nagy eső vagy hóesés esetén a Mikulás nem kockáztatja a gyerekek és a rendszarvasok egészségét és autóval érkezik.

A résztvevők saját felelősségre vesznek részt az eseményen! A motorosok részvétele regisztrációhoz kötött!

Részvételi feltétel: a felvonuláson résztvevő járműre érvényes jogosítvány megléte minden járművezető részéről!

November 15. Ismét előadást tartott a Pitypangos Óvodák dolgozóinak Oláh Levente, az OMSZ kötelékében szolgálatot teljesítő - immáron újdonsült apuka - az Epipen adrenalin-injekció használatáról, illetve különböző allergiás tünetekről.

November 16. Délelőtt a Sérültekért Alapítványnál vehettem részt azon az ün-

nepségen, ahol átadásra került az az udvarukon található színpad, ami most civil összefogásnak köszönhetően megújult.

Este a Csobolyó Borbarát Klub szervezésében egy fantasztikus telt házas Márton-napi mulatságon szórakozhattak a megjelentek az óvárosi közösségi házban.

November 20. Közbeszerzési eljárást keretében a SZISZKI melletti futópálya közvilágításával kapcsolatosan Bíráló Bizottsági ülésen vettem részt.

November 21. Tanácsnökként is fontosnak tartom a civil szervezetek tevékenységét, így Érdre látogattam, ahol tájékoztatót tartottak a Nemzeti Együttműködési Alap jövő évi pályázati kiírásairól.

November 27. „Fókuszban a Közbiztonság” címmel hirdetem lakossági fórumot az óvárosi közösségi házba, ahol bemu-

tatkozott a településrész új körzeti megbízott rendőre Kövics Gábor r. törzsszázlós és a százhalombattai mb. őrsparancsnok, Lagojda Sándor r. százados. Az eseményen részt vett Török Sándor alpolgármester, Szalai Attila a szakszervezet elnöke, Szél Pál képviselő, a Szamuráj 07 Kft. vezetője.

*

Két fontosabb eseményre szeretném felhívni az olvasók figyelmét:

December 8. Immár 4. alkalommal viszik körbe a városon a Mikulást a Batai Motorosok Egyesület tagjai, amit eddig minden évben hatalmas érdeklődés övezett.

December 12. Óvárosi fenyőfadíszítés lesz, ahol már a megszokott körítéssel várjuk a gyermekeket, felnőtteket egyaránt lesz: forralt bor, forró tea, szaloncukor, Canticum Novum Vegyeskar, 1026. sz. Szent László király cserkészcsapat betlehemesei, karácsonyi minivásár 16-19 óra között!

Köszönöm a javasataikat, véleményeiket, keressenek ezután is bizalommal
a szabogabor@mail.battanet.hu
e-mail címen vagy a
06-20-222-2930
telefonszámon.

Szabó Gábor
képviselő

FÁJDALOMMENTES ÉS GYORS

**Fogfehérítés és
professzionális szájápolás
modern eszközökkel.**

Vedd kezébe mosolyod egészséged!
Foglalj időpontot dentálhigiéniai
kezeléseimre, és tapasztald meg a
professzionális szájápolás előnyeit!

Élvezd az egészségesebb mosolyt,
ami önbizalmat ad minden nap!

- ✓ Fogfehérítés
- ✓ Barázdázás (gyerekeknek)
- ✓ Fogkezelésváltás
- ✓ Szájápolási tanácsadás

Faragó Katalin
dentálhigiénikus

Bejelentkezés:
+36 20 911 66 87

MOSOLY TITKA FOGÁSZAT DIÓSD

SZÁZHALOM

Óvárosi Községi, Közeleti Folyóirat

Megjelenik havonta

Felelős kiadó:
Jován László, a Hírhalom Egyesület elnöke

Szerkeszti a szerkesztőbizottság.
Postacím: 2440 Százhalombatta,
Csenderics út 4. Tel.: 06-30-966-8079

www.szazhalom.hu

ISSN szám: 2559-9860

Nyomdai munkák:
Hírhalom Egyesület, Százhalombatta

Támogatók:
Százhalombatta Város
Önkormányzata

A téglagyár újraindításának 100. évfordulóján

A téglagyári emlékmű átadása

A Téglagyári-völgy alatti Duna-parton három fiatalember – Kővári Gábor, Bocsor Bence és Karácsony Máté – jó időben, friss levegőn – szokásos hobbijának, a mágneshorgászatnak hódolt 2022. augusztus 14-én. A „kincskeresők” nagy teljesítményű mágnesekkel egy nagyobb fémtárgyat találtak, amely nem lehetett arany, hiszen a fémkeresőjük csak a vastárgyakat érzékelte. Nem először kutakodtak a vízparton, megtették azt máskor és máshol is, folyók, patakok, tavak mellett, hogy megtisztítsák a nem odavaló dolgoktól a partot és a vizeket. Miután rábukkantak nekiláttak a tárgy kibontásának a vizes homokból.

Amit találtak igen csak meglepte őket, mert egy nagyon régi, oldalán nyitott téglagyári téglahordó kocsí volt, mélyen beágyazódva a vízparton a homokba. A téglahordó kocsí meglehetősen rossz állapotban került elő, de azért másnap el-

aki azt javasolta, tetessük rendbe és ki kellene állítani a már 1990 óta nem működő téglagyár elé, mementónak. A gondolatot tett követte és ennek eredményeképpen készült el a téglagyár 1924-es újraindításának 100. évfordulójára – egy kis emelvé-

szállították, amiben már negyedik társuk, **Závodszy Ádám** is aktívan részt vett.

Adódott a kérdés, mi legyen vele? Felkeresték Szabó Gábor óvárosi képviselőnk,

nyen –, az „emlékmű”, rajta a szépen rendbe tett régi kocsival. Oldalán megemlítve, feltüntetve a mágneshorgászok nevét.

*

Azon a napon, 2024. november 11-én kettős avatás történt. Elkészült a Szabadság út Gyorma utca és István király út közötti szakaszának felújítása, melyet ünnepélyesen vett át a város vezetése és **Szabó Gábor**, néhány vendég részvételével. Onnan érkeztek az avatásra valamennyien, 10 óra 30-kor a téglagyárhoz.

*

Mielőtt megérkeztek volna, már többen várakoztak óvárosiak a téglagyár előtt, akik személyes érintettségük miatt, fontosnak tartották részvételüket a kis ünnepségen.

Versits Gyuláné Sándor Marika munkatársa volt az üzemnek 1957–1990-ig, a gyár bezárásáig. Sok emléke fűződik hozzá, ahol több területen is dolgozott ezalatt a 33 esztendő alatt. Volt a téglaprésnél, a válaszfalprésnél, szállították autón a készterméket a vasútállomásra és rakták vagonokba. Dolgozott együtt Bugyinka Lajosnéval, a Bugyinka család leányaival is. A férje is ott dolgozott villanszerelőként.

Amikor a termelés Százhalombattán befejeződött, Törökbálintra került a Budai Téglagyár és Cserépipari vállalat, aminek szintén Praczkó József volt az igazgatója. Ott dolgozott a nyugdíjba vonulásáig, 1995. október 5-ig. Tehát nyugodtan mondhatjuk, hogy egész életében a téglagyáraknak dolgozott és nem egyedül.

*

Tolnai Béláné Osztovics Emília (Milcsi) elmesélte, hogy egy időben az édesanyja is a téglagyárban vállalt munkát, vizes téglákat rakott csillére, az volt a feladata. Nyolcadik iskolás korában, nyáron ő maga is édesanyjával tartott. Hajnal 4 órakor már a gyárban kellett lenniük és mint fiatal, a vizes ceglédi kannák megtöltésében és vízfordásban segített. Ha nem volt feladat, akkor csatlakozott édesanyjához és mellette segített a rakodásban. Nem csak a bér lett a jutalma, hanem mikor nyugdíjba vonult, még azt az időt is beleszámították, amit gyerekként a téglagyárban dolgozott két nyáron át.

Édesanyján kívül nagymamája testvére, Vucskovics Gergely is téglagyári munkás volt.

*

Németh István családját is szoros kapcsolat fűzte a gyárhoz. Dédapja Würth József kovácmester volt, aki fiát, Antalt is megtanította mesterségére. De hogy több

dás esővíze zúdult a völgyre, amely előtte látszott az égetőkemencéket is. Ha pedig az vizet kapott volna, ugyanaz lett volna a sorsa, mint 1911-ben, amikor a bezúduló víz gőzzé válva felrobbantotta az épületet és az összeomlott.

Ismerve a történetet, a 13 esztendőes ifj. Würth Antal – aki még nem dolgozhatott ott

nem dolgoztak ott, de a nagyapám Kővári István testvére, Kővári Gábor a téglagyárban dolgozott. Miután lerobbantották az agyagot a hegy oldalán, csillékkal hordták be a feldolgozáshoz. A feladatuk lett, hogy a vastárgyakat megtalálják a nyers agyagban, hiszen a feldolgozás alatt több darabolón és szűrőn haladt át az agyag, míg vízzel összevegyítve nyersanyaga lett a téglának, amelyet aztán a préseken átnyomva formát – téglá- vagy válaszfal – kapott, amelyet még a szárítóba kellett vinni és kiszárítani az égetés előtt.

Sokszor megfordultam ott, de a legemlékezetesebb számomra Hóbor Feriék esküvője volt. Lehettem 6-7 éves, amikor a templomi esküvő után a téglagyár kultúrházába vonultak lakodalmat ülni. Sok volt a meghívott vendég, 12 koszorúslány a párjával kísérte az ifjú párt, és a nagy vendégsereg. Mi, kíváncsiskodó gyerekek persze elmaradhatatlanok voltunk és arra emlékszem, hogy a színpad előtt könyökölve milyen örömmel hallgattam az érdi Károlyi zenekar muzsikáját. Később tőle tanultunk meg néhányan harmonikázni.

Sokszor hallgattam meg apuék zenekari próbáit otthon, amikor nálunk próbáltak és fellépéseiken is. Udvardi Károly bácsi tambura zenekarának tagjai voltak: Dubecz Feri bácsi, Csipics Sztankó és apám is. Talán ezért lettem zenész magam is.

*

szakmája is legyen – így mondták: több lábon álljon –, az édesapja beajánlotta dr. Matta Árpádhoz az uradalomba lakatosinasnak. Az alapos tanuláshoz sokféle gép volt – gőzgép, malom szűrő és mások. Később áramfejlesztő kezelése, javítása is a feladatai közé tartozott. A malom gépeinek dieselmeghajtásról gőzre való átszerelése 1893-ban történt. 1912-ben pedig bevezették a villanyvilágítást az uradalomba. Tehát mindig akadt javítanivaló. A felkészült fiatalember 1923. március 15-én végzett inaséveivel és segédvizsgát tett István nagyapja, Würth Antal.

A jobb kereseti lehetőséget megragadván a téglagyár kovácműhelyébe került. A gyárnál azonban különböző okok – gazdasági válság – többször megszakította a munkaviszonyát, de végül 1938-ban végleg a téglagyár egyik kovácsa lett, egészen a nyugdíjazásáig.

1928-ban, amíg el nem készült a házuk a hegyen 1943-ban, a gangosházban éltek a feleségével és gyermekeikkel.

A téglagyár olyan volt, mint egy kis falu a faluban. Voltak a munkásoknak lakóházai, volt saját kultúrháza, boltja, volt kantinja, sőt focicsapata is, később saját öltözője fürdővel.

A család még a téglagyárban lakott, amikor 1942 nyarán hatalmas felhőszaka-

koránál fogva – lefeküdt a kemencék elé, hogy a testével elterelje a vizet és védje a legrosszabbtól. Látni ezt a felnőttek közül többen, akik árkot ásni mentek ki a zuhogó esőben, hogy eltereljék a vizet a kemencéktől, maguk is a kemence elé feküdtek. És mekkora szerencse, hogy megvédték a robbanástól az épület legfontosabb részét és nekik sem lett semmi bajuk, mert az életüket tették kockára akkor.

Németh István azt is elmondta, hogy nyaranta, általános iskolás korában, ő is dolgozott a battai téglagyárban Pintér Lajos barátjával, sőt középiskolás korában az Érd-ófalusiban is, de akkor már komolyabb munkákat végeztek. Hajnal négyre bent kellett lenni és kerékpárral járt, különösen az érdibe. Egyszer az öreg kerékpár fél kormányra menetközben a kezében maradt. Gyalog kellett bemennie, de a kovácműhelyben meghegesztették neki. A battaiban – 11 éves korában – még az artézi kútról hordott vizet. Sokszor megdicsérték, mert a nyarak melegek voltak és nagyon igyekezett, hogy a távoli munkahelyeken dolgozó lányok, asszonyok és férfiak ne szenvedjenek vízhiánytól.

*

Kővári László: – A nagyszüleim a „főszegen” laktak, viszonylag közel a téglagyárhoz. Ők maguk a földjeiket művelték,

A beszélgetésünk végére megérkeztek a vendégek, a város vezetői: Vezér Mihály polgármester, **Török Sándor alpolgármester**, Nagy Balázs és Szabó Gábor óvárosi képviselők. A köszöntőt és az avató beszédet Török Sándor mondta el.

*

Az emlékhely átadása a téglagyár 1924-es újraindításának 100 éves évfordulójára készült.

A téglagyárat 1893-ban adták át először. Az égetés szénporral történt, melynek füstjét ki kellett vezetni az égetőkemencéből, ezért az épület tetején füstnyílások voltak. Ezeken áramlott be a víz, mely a forró térben gőzzé alakulva szétfeszítette az épület falait és az felrobbant. Csak 1911-ben indulhatott újra egy olyan új épületben, amely angol mintára készült.

A gazdasági válságok miatt többször leállt, végül 1937–1990-ig, a bezárásáig folyamatosan üzemelt. Sok családnak és sok embernek adott munkát.

1942-ben Lázár János vásárolta meg az üzemet és az államosításáig, 1949-ig az ő tulajdonában volt. (Sz. A.: Az üzem államosításának dokumentálása egy A/4-es papírv felén történt meg. Adattár: „Matrica” Múzeum. A dokumentum átadója Praczkó József igazgató volt.) A neve Budai Téglagyár és Cserépipari Vállalat lett.

Török Sándor arról is megemlékezett, hogy az 1970-es években ő maga és sok fiatal erőműves a munkaidő letelte után, sokszor vállaltak plusz munkát a téglagyárban. Itt találkozott először Szél Palival, de vállaltak munkát erőműves kollegájával, Zólyomi Kálmánnal is.

Csillékkal hordták be a nyers agyagot, vagy vitték a szárítóból az égetni valót a kemencékbe. A gyár területén a szállításhoz a sínek szinte behálózták a téglagyár egész területét. Az égető közelében nem

lett, friss szárított téglákkal újratöltötték. Tehát mindig volt valamely részén töltés és távolabbi részén pedig égetés. Volt selejt is, amelyet a Duna-partra csillékkal toltak le. Bizony előfordult, hogy a csillét – aki tolt a nem tudta megtartani és – kifordította.

szá után a csille lezuhant a szállítmányával együtt. Néha az is előfordult, hogy maga a szállító esett le a csillével együtt.

Abban az időben még voltak stráfkocsik, akik lovakkal szállították el a kiégetett

utolsó villanszerelője” – mondta.

Megköszönte a mágneshorgászoknak, hogy nem a vastelepre vitték a régi típusú téglaszállító kocsit, amit ugyanúgy csillének neveztek, mint a zártat. Sajnos már csak ez maradt emléknél, a zárt típusúakból nem

maradt egy sem. Szabó Gáborral együtt új életet teremtettek neki, emléket egy valamikor téglagyárnak, mely nemcsak munkalehetőség volt sok ember számára, de a maga korában vezető ipari létesítmény is, és az első, sokáig az egyetlen ipari üzem Százhalombattán.

Török Sándor beszéde után még Vezér Mihály polgármester szólt arról, hogy a téglagyár műemlékké nyilvánítása sajnos nem jött létre. A Műemléki Hivatal a védelmet nem támogatta, arra hivatkozva, hogy több ilyen ipari emlék van, és a battainál sokkal jobb állapotban.

*

Vezér Mihály polgármester úr még arról is beszélt, hogy a bezárás után a privatizáció idején az épületet a hozzá tartozó területtel Dani István vásárolta meg. (Sz. A.: Aki nem volt más, mint a Budai Téglagyár és Cserépipari Vállalat akkor már, vagy később lett igazgatójának a férje.) A létesítményt felajánlotta a városnak megvásárlásra, amit az önkormányzat elfogadott, így 6 év alatt, évi 50 millió forintot fizetve érte, a város tulajdonába került az épület és a Téglagyári-völgy.

A polgármester megköszönte a megjelenteknek a részvételt és a megemlékezést. Kérte, készüljön közös fotó a megjelentekről, megemlékezőkről.

Szegedinác Anna

voltak már sínek, vaslapokon kellett betolni a tele rakományt. Az égetőből aztán a még ki kellett pakolni forró téglát. Az égetés körkemencében történt. Ahol elkészültek az égetéssel, abból kipakolták a kész téglát, válaszfaltéglát, majd amikor teljesen üres

téglát, válaszfaltéglát a megrendelőknek. Így ismerkedett meg Bauer Mancsi nénivel – ők a férjével fuvaroztak, Marinov Ivánnal, aki később már Roburral szállította a megvásárolt anyagot, Kervárics Istvánnal és váli fuvarosokkal. „Én voltam a téglagyár

Kis százhalmombattai ipartörténet

Száz év múlva

Az ember életében vannak olyan emberek, tárgyak amelyekhez érzelmileg kötődik. Lehet az akár egy intézmény, mint egy iskola, vagy egy település, mint a szülőfalu vagy város. Nekem van még egy, ami a szívemhez közel áll, ez a Téglagyár. Ez az írás részben a saját történetem, részben a gyár története.

A kötődés jóval a születésem, 1951 előtt kezdődött, mégpedig édesapámmal, aki egy tisztán mezőgazdasággal foglalkozó család harmadik gyermekeként született 1897-ben Battán. (A település 1903-ban lett Százhalombatta.)

Elvégezte, jó fejű gyermek lévén a Budafoki Magyar Állami Polgári Fiúiskolát, majd inas lett a GANZ MÁVAG Vagon és Gépgyárban. Ott érte egy ipari baleset,

Dolgozott a gyárban annak idején vi-
zes téglát rakodóként egy szép, fekete
hajú lány, Ilonka. Szerelem lett egy életre,
amelyből három lány született. Elsőnek Ilon-
ka, aki az iroda melletti emeletes ház egyik
lakásában született 1927-ben. Nagyapám,
Jankovits István, aki a Matta uradalom inté-
zője volt, vett nekik nászajándékba a gyár-
ban egy kantint.

Az esküvő után apám már nem enged-

amelyben elveszítette egyik lábát. Földmű-
veléssel már nem tudott foglalkozni, ezért
az akkor 20 éves első százhalmombattai
ipari létesítményben, a téglagyárban he-
lyezkedett el. Iskolai végzettsége miatt
még 20 éves sem volt amikor a gyár akkori
tulajdonosa, Munk és Fia kinevezte igazga-
tó helyettesnek 1917-1918 körül. Idővel
egészen a nyugdíjazásáig, 1959-ig az iro-
davezetői munkakört töltötte be.

te anyámat vizes téglákat emelgetni, ami
egyébként a legnehezebb munkának szá-
mított a gyárban. Anyám finomakat sütött,
szerették a munkások a süteményeit. Nem
sokáig laktak a gyárban, mert vettek egy
telket az akkori Szent Imre telepen, ma Kos-
suth Lajos utca. Itt épült fel a családi ház,
ahol 1934-ben megszületett Gizike, majd
1951-ben harmadik lányként jómagam.
Apám nagyot csalódott, mert fiút szeretett

volna, de hamar megbékélt, sikerült jól el-
kényeztetnie, nemcsak neki, de az egész
családnak.

Anyám nem ment vissza dolgozni, a
gyermekneveléssel a háztartással, az idős
édesanyja ápolásával, valamint két jókora
földterület megművelésével volt elfoglalva.
Itt mindent megtermelt, amire szüksége volt
a nagy családnak.

Apám története egész életében össze-
forrt a gyáréval, de a saját életem is. Már
gyermekként sok időt töltöttem itt, nekem
egy nagy játszóhelyet jelentett. Egyszer
majdnem nagy baj történt, felmáshoztam
a hegyre, megcsúsztam és a csillék közé
zuhantam. Apám nagy rémületére vére-
sen vittek az irodába, ahol ő kötözött be.
Annyira örült, hogy nem lett nagyobb ba-
jom, hogy szidás helyett kaptam abból a
kemény cukorból, amit a dolgozók védő
édességgként fogyasztottak.

A gyár ahogy nekem is és sok embernek,
az otthonunk volt. Sokan nem értik, de ér-
zelmileg kötődünk hozzá.

A téglagyár 1896-ban kezdte meg
a működését. Egy óbudai cég, a BHON-
DRASSE építette a Duna partján, ahol a
téglagyártáshoz szükséges, nagyon jó mi-
nőségű agyagot találtak. Készítettek egy
fa tüzelésű 12 kamrás kemencét 35 méte-
res kéménnyel. Ebben az időben főleg tö-
mör, nagyméretű téglát gyártottak. Ebből
építettek sok battai épületet, mint a híres
„gangos” házat, a kultúrházat, az iroda
épületét, később egy emeletes lakóházat
is, ahol az ott dolgozó családok otthonra
találtak. Ebben az épületegyüttesben ka-
pott helyet a lakatosműhelyt kiszolgáló
raktár és mellette egy lakást, ahol a Fábian
család lakott.

A raktárban dolgoztam egy nyáron, mint
kiadó, nyolcadik osztály után. Akkor apám
már nyugdíjban volt, de az akkori igazgató,
Praczkó József munkát adott nekem. Róla
később bővebben fogok írni. Megépült a
gyár melletti kikötő, ahonnan uszályokon
szállították el a téglát. Idővel teherautón
vitték a téglát a vasúthoz, ahol vagonok-
ba rakták. Abban az időben nagyon kevés
autó járt a faluban, személyautó nem, csak
a teherautó és a busz. A lányok feje piros

pöttyös kendővel volt bekötve, úgy álltak az autó platóján, a vezető fülke mögött. Emlékeim szerint a gyári autót Udvardi Gyula bácsi vezette, aki később az induló autóbusz sofőrje lett, amit a falusiak tréfásan „tyúkólnak” neveztek el.

A gyár 1916-ig zavartalanul üzemelt, amikor egy hatalmas felhőszakadásakor a víz elöntötte a völgyet és a kemence felrobant. Évekig állt a termelés, csak 1924-ben indult újra. Ennek a 100 éves évfordulójára adták át a Dunában talált, renovált csilléből készült emlékművet 2024. november 11-én, megemlékezve az újraindítás századik évfordulójáról és az ott dolgozókról. A felújítást költségeit Százhalombatta város önkormányzata állta.

A „Nagy Háború” után a nagy téglagyártó cégek és utódai megalapították a Budavidéki Gőztégla és Tetőcserép Gyár Rt.-t, és új gyárat építettek, amelyben 1924-ben indult újra a termelés. Ekkor építették a legmodernebb 16 kamrás HOFFMANN-rendszerű körkemencét. Most már a kémény 65 méteres lett és hozzá tartozott egy fából készült térszáritó. Az égés kb. 1000 fokon történt, ahol már képzett égetők dolgoztak, mint a Nagy Karcsi és a Würth Antal bácsi.

A kemence 112 méter hosszú volt, ahol a tűz 1-2 hét alatt ért körbe. Egyszerre 2-3 kamrában égett a tűz, 5-6 kamrát hűtöttek. Ugyancsak 2-3 kamrában dolgoztak a

adó. Ezt a munkát évtizedekig a Hornyák Marika néni végezte és Sinkó Ferencné Juliska néni.

A gyárat a nagy gazdasági válság idején, 1929-ben újra leállították és 1939-ben

indították újra. Ekkor kezdték el gyártani a kisméretű téglát, amihez jobb minőségű ún. kék agyagot bányásztak és elkezdték a hód farkú cserép gyártását.

A gyárat 1940-es évek elején egy székesfehérvári vállalkozó vette meg, az új neve „Lázár János tetőcserép- és gőztég-

lak” lenni. Biztos munkahely, biztos pénz. Sokan ebben bízva építkezni kezdtek.

1950-ben új élet kezdődött a gyár életében; november 1-jén államosították és a Dél Budai Téglaiipari Nemzeti Vállalat

része lett. A cserépgyártást megszüntették és csak téglát gyártottak. 1953-ban egyesítették a megyében lévő téglagyárakat, Pest megyei Téglaiipari Egyesülés lett. 1956-ban a gőzgépeket elektromos gépekre cserélték, gépesítették a csillás munkát. Ebben az időben több mint 10 millió kisméretű téglát, dupla téglát és válaszfalat gyártottak.

A gyár vezetői, mint Tóth István, az első munkás igazgató (akiről Szegedinác Anna kollégám a Százhalom magazinban hosszasan írt), Praczkó József a gyár méltán népszerű utolsó igazgatója mindent megtettek, hogy a dolgozók otthon érezzék magukat. A fiataloknak lehetőséget teremtettek a sportolásra, kulturális programokat szerveztek, élelmiszerboltot üzemeltettek a gyár mellett, hogy a műszak után az asszonyok kényelmesen vásárolhassanak. A gyár vezetése rendszeres orvosi ellátást biztosított a dolgozóknak. Több családi házat is építettek részükre.

1963-ban a gyár a Budai Téglaiipari Vállalat részeként működött tovább. Az 1968-as év volt a csúcspont, amikor majd 24 millió kisméretű téglát készült. A battai gyár volt a cég legeredményesebb részlege. Ennek ellenére nem fejlesztették, az addigi technika elavult, aminek hatására a termelés fokozatosan csökkent.

A hatvanas években elindult az Erőmű építése, majd a DKV-beruházás, ahova került a munkaerő, ezért a több bér és az új

televizió.hu

kihordók és a behordók. A gyárban szétválasztódtak a munkakörök. A csillések, a robbantómesterek, az égetők, a lakatosok, az irodai dolgozók, a rakodók, az áruki-

lagyára” lett. Új technológiai újításokat vezettek be, ahol a folyamatos üzemelés miatt egy igazi közösség alakult mindegy 200 fővel. Annak idején rang volt „gyári-

lakótelepi lakások építése sokakat elcsábított a gyártól. A kéménnyel is gond volt, mert a II. világháborúban kapott belövés-kor megsérült, de többszöri javítás ellenére 1973-ban a felső részét le kellett bontani.

1990-ben a termelést fel kellett függeszteni, de végül az a döntés született a

A körkemence és a szárító valamint a gépek sorsa akkor még nem dőlt el, de még ma sem.

Többször említettem Praczkó József nevét, akiről bővebben szeretnék megemlékezni. Erdélyben született Marosszentimrén 1934. november 10 én. 1940-ben, Erdély egy részének elcsatolásakor átjöttek Magyarországra. A szülei többszöri költözés után Százhalombattán kötöttek ki. Már apja és nagyapja is téglagyárban dolgozott, így diákként nyaranta a téglagyárban vállalt munkát. Érettségi után felvételt nyert a Budapesti Műszaki Egyetemre, de a katonaság miatt nem tudta tanulmányait folytatni. Leszerelés után visszatért a gyárba. Először bérszámfejtő lett, majd édesapám nyugdíjazása után irodavezető lett. Apám a fiának és utódjának tekintette, nagyon szerette őt, akinek ugyanúgy a gyár érdeke volt az első. Apám a gyár kirablását a Tanácsköztársaság idejében akadályozta meg, Praczkó József a megszűnésekor.

1963-ban bízták meg a gyár vezetésével, majd 1968-ban az érdi téglagyár, majd mindkettő megszűnésével a Törökbálinti Téglagyár vezetését bízták rá. A dolgozók szerették, tisztelték, többen vele mentek Törökbálintra. Munkáját több kitüntetéssel ismerték el.

2005-ben a százhalombattai önkormányzat díszpolgári címet adományozott a következő indoklással: „Ha csak tehette segített másokon. A város korai fejlődési

szakaszában, amikor nehéz volt építőanyaghoz jutni, gondoskodott róla, hogy a battai építkezők számára mindig legyen téglá, de más területen is megmutatkozott erős lokálpatriotizmusa és baloldalisága. A téglagyárban bekövetkezett leépítésekénél nem hagyta sorsukra az embereket, segített megoldani, hogy ne maradjanak munka és jövedelem nélkül. Közvetlensége, őszintesége, tisztessége miatt köztiszteletben állt.”

Amit mindenki tudott róla, hogy a segítségért soha nem fogadott el pénzt, esetleg egy üveg italt, amit a hozzájával együtt ivott meg. 2008. szeptember 2-án életének egy hirtelen jött súlyos betegség vetett véget.

A Téglagyár utóélete:

A Faluvédő Egylet képviselőiként számtalan értekezleten vettünk részt, egyiken ott volt a már nyugdíjas Praczkó József is. Részünkről az volt a javaslat, hogy a terület, mint sokféle virág és állat védő helye, ne legyen beépítve. Az épületegyüttesben esetleg ipari múzeumot, a területen tanösvényt lehetne létesíteni. Az egylet akkori titkára, Würth Pál volt ennek szakértője, mivel évtizedek óta gondozta, ismerte ezeket a növényeket és állatokat.

Tudtuk, hogy az önkormányzatnak nincs anyagi forrása a gyár teljes rendbetételére, így végül állagmegóvást javasoltunk.

A gyár megszűnése azt eredményezte, hogy a természet visszavette a völgyet, nyílnak, szaporodnak a védett virágok, ál-

központ részéről, hogy a gyárat végleg bezárják. Praczkó József igazgatónak köszönhetően az épületeket őrizték, állagmegóvás céljából. Több épület, így a kultúrház, lakóházak annyira rossz állapotban voltak, hogy nem volt érdemes megmenteni.

latok. Pár éve még ők is otthonra találtak a területen, amíg az ember asztalára nem kerültek.

Azt, hogy mi lesz a téglagyári völgy sorsa, ma még senki nem tudja, de bízunk abban, hogy valamikor megtalálják azt a megoldást, ami a közösségnek jó.

*

Az idén, 2024-ben került sor egy, a

Dunából kiemelt, renovált csille felavatására, amelyet betonlapra helyeztek, abból az alkalomból, hogy 100 éve indították újra a gyárat. Ez a kerek évforduló teremtett alkalmat arra, hogy a város vezetői, az ott valamikor dolgozók, a leszármazottak ünnepség keretében megemlékezzenek arról, hogy volt egyszer egy Téglagyár.

Jankovits Márta

Források:

- Rumi Imre: Téglagyár Százhalombatta, Szent László utca
- Jankovits Márta: Volt egyszer egy Téglagyár – Százhalom magazin
- Praczkó József életrajza
- Versits Jánosné Irodavezető – névsor
- Saját emlékek

A százhalombattai téglagyár egykori dolgozóinak névsora (a teljesség igénye nélkül)

Az alábbiakban felsorolom a téglagyár dolgozóinak neveit, családokat. Biztosan akad olyan név, olyan család, akik kimaradtak, ezért elnézést kérek. A nevek mellett többnyire szerepel, hogy milyen munkát végeztek. Hálás köszönet Versits Jánosné Vlkovszki Máriának, „Maminak”, aki hosszú évekig irányította az irodai munkát, nagy segítségemre volt a névsor összeállításában.

Stich Antal gyárigazgató

Tóth István, az első munkás igazgató, akiről Szegedinácz Anna a Százhalom magazinban írt

Pataki Ferenc igazgató

Praczkó József az utolsó igazgató

Jankovits Ferenc irodavezető

Versits Jánosné irodai dolgozó, később irodavezető

Ispaits Anna iroda

Keszler János iroda

Toskov Mária iroda

Kurán Kató iroda

Hegy Dóra Ilona „Cilu” néven ismerték Johanidesz István a lakatos műhely vezetője

Menyházi István művezető

Gajárszki Gábor művezető

Nagy Károly égető

Würth Antal lakatosműhely

Matheszné Hornyák Mária, Marika néni árukiadó

Sinkó Ferencné Mikulecz Juliska árukiadó

Jankovits József robbantó mester

Major Imréné Bulla Margit munkás

Udvardi Gyuláné, Fehérvári Angyal

munkás

id. Udvardi Gyula gépkocsivezető

Ifj. Udvardi Gyula gépkocsivezető

Strobl Lenke munkás

A Likárovics házaspár János és felesége

Fábián Maris néni

Gschwindt Ilona munkás

Fábián Istvánné munkás

Fábián György munkás

Pötörke György éjjeliőr

Wejmola Tódorné, Dubecz Irén gyári bolt

Reisz Sándorné Ibi néni gyári bolt

Id. Versits Károly

Versits Károlyné Boures Anna

Versits László

Versits Gyula

Versits Ferenc

Versits Károly

Versits János

Versits Gyuláné Sándor Mária

Versits Lászlóné Mészáros Anna

Pál Andrásné Mészáros Ibolya

Mészáros József

Sárosi Antalné Mészáros Irén

Ifj. Mészáros József

Balázs Istvánné Teri vizező

Póth Ferenc

Póth Magda

Póth Irén

Póth Etel

Hornyák Lászlóné Róza néni

Hornyák Józsefné Sági Teréz

Hornyák József behordó

Cseresznye Józsefné Versits Ilona

vizestégla rakó

Bocsev Kristófné Versits Margit

vizestégla rakó

Szlávik Lajos művezető

Szlávik Lajosné munkás

Kaiser István munkás

Kaiser Istvánné Munkás

Drevenka Ferenc behordó

Drevenka István behordó

Wejmola Péter

Róza Mihály villanszerelő

Róza Mihályné Halász Anna

Halász Józsefné égető

Miáki Ferenc ács

Kővári Gyula művezető

Pató János robbantó

Pató Jánosné Bözsi néni munkás

Nedelkovics Miklós “Csigi”

Nedelkovics Miklósné Vilma néni

Gere István gépkocsivezető

Szédeli György gépkocsivezető

Hájas László gépkocsivezető

Falusi István lakatos

Hermann Ferencné rakodó

Id. Póth György égető

Ifj. Póth György behordó

Rozsos János kihordó

Major Józsefné Rozi néni

Sági János

Sági Erzsébet “Csöri” munkás

Nagy Eta segédmunkás”culáger”

Tóth György égető

Tóth Györgyné Mariska

Bugyinka Lajos bizalmi

Bugyinka Lajosné Julia néni

Ifj. Bugyinka Lajos

Póth Liza néni

Bugyinka Anna munkás

Vlkovszki Ferenc

Vlkovszki Ferencné Bözsi néni

Vlkovszki József kőműves

Családok:

Hrubesch, Sebestyén, Gulyás

Beszélgetés Marinov Jovánnal múltáról, emlékekről

Сетите се старих дана!*

Százhalombattán kevesen mondhatják el magukról, hogy családjának évszázados – ha nem is az eredeti – házában, telkén él. A régi falusi életről, a változásról a szerb-bolgár nemzetiségű, az idén 75 éves **Marinov Jovánnal** beszélgettünk, aki a mai napig ott él, ahol ősei és ő maga is született és ahol gyermekeit is felnevelte.

– Ön élete első 10-12 évét még a falatnyi kis zsákfaluban töltötte, ahol és amikor még minden sétatávolságra volt. Hogy emlékszik vissza életének erre az időszakára?

– Akkor még nagy volt a biztonság, mert Százhalombatta tényleg zsákfalu volt. Ide csak az jött aki itt élt, vagy valakihez jött. Mindenki ismert mindenkit és tényleg minden sétatávolságra volt.

gukkal vinni akkor a szomszédság, rokonság felügyelt rám. 10-12 éves koromig reggelente a disznókat és a teheneket a háztól hajtották ki a legelőre, majd délután vissza. Ha a nagyszüleim hajnalban elmentek, akkor átjött a szomszédasszony, Júcó néni és kinyitotta a kaput Dajka tehenünknek, hogy mehessen a többi tehénnel legelni.

Amikor már nagyobbacska lettem volt

Régi házunk a főutcán, helyére épült az új

Nagyon hamar félárva lettem, az anyai nagyszüleim neveltek fel. Ők, mint a faluban a legtöbben, 10 katasztrális hold területű földön gazdálkodó parasztemberek voltak, növénytermesztéssel és annak árusításával foglalkoztak. Sokat dolgoztak a földeken, a piacokon és ha nem tudtak ma-

saját feladatuk is a gazdálkodásban. A battai hagyma bárhol, bármikor eladható volt, ezért mi is rengeteget termeltünk, amit akkoriban permetezni sem kellett, mert a hagymanyűt még hírből sem ismertük. Ha télire nem tudtuk fedett helyen eltárolni, akkor a száraz hagymából egy bizonyos technikával gúlát raktunk az udvar egy félreeső helyén, ami ha jól volt megépítve a

leghidegebb teleket is átvészelte. Ez nekem nagyon jól ment. A gúlából hetente 8-10 zsáknyit pucoltam meg, amit aztán eladtunk. Az egész titka az volt, hogy nem volt szabad hirtelen melegbe vinni.

Szombatonként a dedával (nagyapámmal) átjártunk az érdi piacra. Később, amikor a nagyapám már nem élt, a májkóval (nagyamával) mentünk. Vittünk egy szekérenyi zöldséget, gyümölcsöt, azt ami éppen termett. De hagyma az mindig volt nálunk, mert a battai hagymából nem lehetett annyit vinni, hogy ne tudjuk eladni. Nem véletlenül hívtak minket kis Makónak! Ha mégis megmaradt, akkor azt egy érdi, Gyorma-beli ismerősnél hagytuk és a következő szombaton mentünk érte.

A piac napján, hajnalban a nagyapám befogta az előző nap megrakott szekeret, amit ha esős idő volt, lefedtünk egy gumis ponyvával. Átmentünk Érdre, ahol kerestünk egy jó helyet, deda levette a mázsát és a nagy zsákokat, amíg én pakoltam ki az árut, majd körbejárt a piacot, kifizette a helypénzt, visszajött és elmondta minek mennyi az ára és otthagytott. Volt egy kötényem – záprég – két zsebbel, az egyikbe a papírpénzt, a másikba az aprót tettem.

* Emlékezz a régi időkre!

Néhány óra alatt eladtunk mindent, ebédre már haza is értünk a hegyen keresztül.

Az én gyerekkoromban nemhogy internet, de még tévé sem volt. Mi egymás társaságát kerestük, volt időnk egymásra és sokat voltunk együtt. Szomszédoltunk, vagy

Közben téeszésítés címén elvették a földjeinket, állatainkat, szerszámainkat. Valamennyit fizettek is, amiből nagymamám megcsináltatta a falu központjában álló telkünk körbekerítését. Addig csak az utcafronton volt léckerítés, mert a Duna felé

goltabbá vált, az iskolát, a tanácsházát átköltöztették az új városrészre. Új házakat is csak az Újtelepen lehetett építeni! Néhány év alatt teljesen átalakultak a mindennapjaink. Ma már semmi sincs sétatávolságra.

– **A kora gyermekkori biztonságos környezet sok kalandra is lehetőséget adott. Mesélte, hogy gyakran bejárt a Téglagyár területére ahol szembesült Százhalombatta régészeti múltjával.**

– Az egy nagyon izgalmas időszak volt. Annak hatására majdnem régész lettem. Az köztudott volt, hogy a téglagyári agyaglelőhely ábrárolásakor – a termőtalaj eltávolítása az agyagról – időnként kerámia-tárgyak kerültek elő.

Gyerekként ez nagyon izgalmas volt, úgyhogy amikor csak lehetett megnéztem ezt a műveletet. Volt, hogy kosárszámra szedtük össze a kis agyagpoharakat, korsókat, meg ki tudja még mit? Láttam egy dózer által kettévágott kemencét is, ami-ben még ott voltak az égetésre betett kis bögrék. Annyira magával ragadott, hogy az érettségi környékén utánajártam, hogy hogyan lehetnék régész. Akkor két évente indult képzés és abban évben pont nem, ráadásul kevés, és csak szakmai gyakorlat-tal rendelkező diákot vettek fel. Feladtam és inkább a Műszaki Egyetemre jelentkeztem, ahova fel is vettek. De a régészet, a történelem iránti szenvedélyem nem múlt el.

Az egykori szerb iskola tanulói, középen a tanítónénivel, Milica Malussal, aki 1912-1940 között tanított. (1928)

„dívánoztunk” a kerítés előtt lévő padokon, templomba jártunk, készültünk és részt vettünk a vallási – és az iskolán keresztül – az állami ünnepeken. Ezek mellett gyalog vagy szekérrel, később már autóval, de mindig elmentünk a környező települések nemzetiségi és vallási ünnepeire, meglátogattuk a rokonainkat.

– **A ma már idilli, de mindenképp hagyományos életmód a hatvanas évektől, 11-12 éves korától rohamosan megváltozott. Mi maradt meg önben a változás időszakáról?**

– A legnagyobb változás a biztonság elvesztése volt. Egyre több, számomra számunkra ismeretlen ember fordult meg a faluban, akiknek többsége a két nagyvállalat építkezésén, a barakkokban lakó dolgozók vagy albérlők voltak.

Egy időben nálunk is éltek albérlők. Megszaporodtak a lopások. Lopták a szőlőt, a gyümölcsöket, mindent, volt, hogy a gazdát meg is verték. Onnantól kezdve elkezdtek kulccsal zárni az ajtókat, pedig addig erre soha nem volt szükség.

Megnövekedett a falu forgalma is, mert sok, az építkezéshez szükséges anyagot, például a panelházak elemeit a Dunán szállították és a téglagyár mólójánál rakták át teherautókra, és a falun keresztül vitték az építkezésre. Sok pince be is szakadt emiatt faluban.

a '60-as évekig legfeljebb csak sövénykerítés volt..

Az általános iskolát is itt végeztem – alighanem – utolsóként az azóta elbontott

Szüleim, Marinov Iván és Osztovcics Julica esküvője 1948-ban

falusi iskolában, ami megérdemelte egy emléktáblát. 1964 szeptemberétől már Budapestre jártam középiskolába, így Százhalombatta mezőgazdasági területe a szemem láttára alakult át épített környezetté.

A falu egyre zsúfoltabbá és elhanya-

– **Nem régész, hanem műszerész lett. Ezért éveken keresztül ingázott Százhalombatta és Budapest között.**

– 1964-től a József Attila Gimnázium és Ipari Szakközépiskola – ma a Szent Imre Gimnázium – mechanikai műszerész sza-

kára jártam. Mivel akkor még szombaton is volt oktatás heti hat napon keresztül. Vonatra várakozás közben böngésztem a vasútállomás tégláira felkarcolt írásokat, ahol sok orosz név is fel volt vésve évszám-mal, gyakran magyar női nevekkal együtt. A vonaton, mint tanuló csak az első vagon-ba szállhattunk, amire ki volt írva, hogy TK, azaz Tanuló Kocsi. Érdig, Budafokig mindig nagy volt a tömeg.

Édesanyám ifjúkori képe (1945)

Az iskolában nagy volt a szigor. Már nyolc óra előtt öt perccel az ajtóban állt a pedellus és felírta a későket. Én egyszer késtem – a vonat miatt télen –, de mivel velem nem volt gond, jól is tanultam, ezért én megúsztam a felírást.

A Műszaki Egyetemen lett volna lehetőségem kollégiumi ellátásra, de nem éltem vele. Hamar rájöttem, hogy ez hiba volt, mert az előadások között gyakran több órás szünet volt és ilyenkor a városban kellett eltöltenem az időt, ami jó időben volt nem volt gond, de ha esett, vagy hideg volt nehezen telt az idő. Nagyon sokat üldögéltem parkokban, a Kelenföldi vasútállomáson a következő órára, vagy vonatra várva.

– Nem csak a tanulmányai, hanem a vallási, nemzetiségi és családi kapcsolattartás miatt is sokat volt mozgásban.

– A kapcsolattartás számunkra nagyon fontos. Minden évben jelen voltunk a környékbeli települések nemzetiségi és vallási ünnepein. Ezek a településeken családi kapcsolatok is vannak, voltak, így a családi ünnepekre is mentünk. A nagymamám gyakran látogatta a Szerbiába költözött rokonokat is. A személyes kapcsolattartás mellett, a távolabb élő barátokkal, családtagokkal gyakori volt a levelezés is.

Ez erősítette vallásunk és nemzetiségünk megmaradását, hiszen a hetvenes évekig a párválasztásra is az ilyen látogatások során került sor.

– Ön is így választott párt?

– Őszintén szólva udvaroltam én majdnem minden csinos lánynak, magyarnak, szerbnek egyaránt. Aztán az egyik Kisboldog-asszony napján rendezett battai szerb búcsún ismerkedtem meg Jelenával, aki Lóréről jött és a keresztanyjánál szállt meg. Egy gyönyörű estélyi ruhában volt, amit véletlenül leöntöttek egy korsó sörrel, ezért elment a keresztanyjához átöltözni. Én meg elkísérem. Majd másfél évig udvaroltam neki, gyakran jártam hozzájuk Lórésre. Olyankor az utolsó busszal indultam vissza. Ha jó idő volt és elértem a kompot akkor Tökölről átjöttem, ha nem akkor Kelenföldre mentem és onnan a „kiséjféli” vonattal jöttem haza. Gyakran találkoztunk Budapesten is, moziba, múzeumba, színházba mentünk, vagy csak sétáltunk.

1974-ben házasodtunk össze, a hagyományoknak megfelelően Lórén volt az esküvő. Battán költöztünk össze és azonnal megkezdtük a régi ház bontását, majd az új ház építését. Az átmeneti időszakban a nyári konyhában, majd amikor már rossz idő volt, egy ismerős éppen üresen álló közeli házában egyik fűthető szobájában laktunk. Ez nehéz időszak volt, de mindig számíthattunk a család, a barátok, a munkatársak segítségére. Akkor még létezett a kalácsa, úgyhogy viszonylag gyorsan megépült a házunk, ahol negyven évet éltünk le együtt és ahova két gyermekünk is született.

– A gyermekei viszont már teljesen más időben nőttek fel. A nemzetiségi tudat, a vallás már nem játszik olyan fontos szerepet, mint az ön idejében, párt sem ennek megfelelően választottak. Ez önt, hogyan érinti?

– A '70-es években, amikor fiatalember voltam, nagyon szoros volt a nemzeti-összetartás. Jártunk egymás ünnepeire, szomszédoltunk, tágítottuk a családi kapcsolatokat. Ennek ellenére a vegyes házasságok egyre gyakoribbak lettek. A gyerekeim gyermekként még gyakorolták a vallást, általános iskolásként még templomba járók is voltak. Azóta megváltozott, kinyílt a világ és ennek hatására egyre kevesebb idő maradt a vallási életre. Csak a kiemelt ünnepeken jönnek templomba, és a párválasztásnál sem szempont a nemzeti hovatartozás, ami nálam még szinte elvárássá vált.

A gyerekeim nem nemzetiségi párt választottak, de mindkettő esküvője ortodox szertartás szerint volt a ráckevei templom-

ban. A rokoni kapcsolatokat viszont a lehetőségeikhez mérten szorosan tartják.

Ez nem egyedi. Lazultak a vallási, nemzetiségi kapcsolatok, a templomba járók száma is nagyon megcsappant. Az én időmben még olyan tömeg volt egy-egy nagymiséen, hogy krkvenyákként (templom-szolgaként) – mikor harangozni mentem a toronyba – alig tudtam magam átverekedni köztük. Manapság egy sima misén jó ha ötven, hatvan vagyunk, de az ünnepi miséken sem vagyunk többen húsznál. Ez azért fájó, mert a nemzeti hagyományaink a valláson keresztül tudnak fennmaradni.

Az elmúlt 50 évben ez rengeteget változott. Sok hagyományt már csak az öregek ismernek, tartanak fenn, de sok már elsorvadt. A nemzetiségi mivoltunk sok esetben már csak a vezeté- vagy keresztnévben mutatkozik meg.

A battai vendégek hívása a lórési esküvőnkre (1974)

– Ön már évek óta nyugdíjas. Hogyan telnek a napjai?

– Ahogy öregszem, egyre lassabban. A télesztől, a belterületen 1 katasztrális hold háztáji földként megmaradt ingatlan egy részén a nagyapám által telepített szőlőt műveltem, amíg bírtam erővel. Sajnos a régi (csak a földbe vájt) pincém az idén beszakadt, benne több boroshordóval, üveg és műanyag ballonnal. Igyekszem karbantartani a házat és az udvart, ahol élek és továbbra is szoros kapcsolatot tartok a rokonsággal, barátokkal, aktív templomba járó vagyok.

Az Internet adta lehetőségeket kihasználva jól, hasznosan tudom eltölteni az időt, ráadásul a kapcsolattartásban is nagy segítség. Most például jól jött az általános iskolai ballagásunk hatvanadik évfordulójának szervezésében.

-BK-

Baán Tibor: Életérzés

Véghelyi Balázs költészetéről

Az 1983-ban született Véghelyi Balázs – úgy vélem – egy nemzedék nevében kopogtatott annak idején a nagybetűs Irodalom ajtaján. Többen is, többek közt Csoóri Sándor, Czigány György, Baranyi Ferenc, Kaiser László (és folytatható a névsor) felfigyeltek a friss, néha harsány, ám a költészet formakultúrájában is otthonos (az ELTE padjait koptatta akkoriban) fiatal költő lázadó és lázító indulataira. Költészetének egyfajta összefoglalása az *Üzenet érkezett* című válogatás (Üveghegy Kiadó, 2018), mely fiatalos indulataival tekint az egyre borúsabb jövőbe.

Poézise szóválasztásaiban (a költő magánszótára, a nyelven belüli nyelv keresése sok mindent elárul a költőről) eleve egyfajta ironikus kívülállást valósít meg, ahonnan a klasszikusok életműve sajátos fénytörésben mutatkozik. Verstémává avatja az irodalomtörténet és politika botrányos, korszakjelző eseményeit. Az *Egy történelemformáló költemény margójára* így indul: „Tudhatta-e vajon a huszonöt éves Petőfi Sándor, / amikor a Dicsőséges nagyurakat / megírta, hogy a verset majd az Országgyűlés / minden követének asztalára leteszik, / és az urak pánikba esnek...”

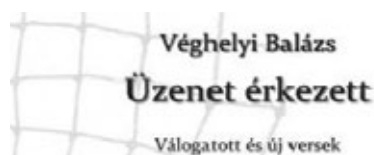
Véghelyi Balázs ezúttal is a beleérzés, a helyzet botrányának (újságcikket idéző stíluslemeivel), a műfajok imitációjával fejezi ki (látszólag semleges, valójában elkötelezett) nézőpontját. Ugyancsak eredeti megközelítés, ahogy Vajda Julianna sorsába helyezkedve levelezik Csokonaival. Ismét máskor a legendás Fanni (Gyarmati Fanni) bombaként robbanó visszaemlékezései

alapján fest hiteles képet a Radnóti-versekben izzó szerelemről, a korszakról, melyben megrendülnek az evidenciák: „ha már az éjjel se óv, csak ránk szakad, / s térképnek se láthatjuk ezt a tájat, / könnyünk és mosolyunk arcunkra szárad, / ha szerelmünk se biztos, mint a zsoltár...” Ugyanebbe a körbe tartozik a *Látomás – eltűnőben* című vers, mely Csoóri Sándor *Anyám fekete rózsza* című híres antológiaversének továbbgondolása: Így: „Jött a madár ... Csőrében elvitte. / Forog a nap, mint betonkeverő.” Költészet és valóság drámai konfliktusa jellemzi Véghelyi Balázs életérzését, amely nem egyszerűen egyéni reflexió a korszakra, hanem egy nemzedék kiábrándultságának, hit- és apakeresésének megélt, megszenvedett dokumentuma, hiszen ez a nemzedék az értékek és eszmék devalválódását érte meg. Az erkölcsi ideák szinte pillanatok alatt hiteüket veszítették. Mondhatni, hogy a korszak elvesztette tájékozódását. A *Fán függ a világ* c. vers ennek megfelelően egyenes úton van az abszurdba: „Fa nélküli erdők, / erdő nélküli fák - / mint karácsonyfa-gömbök, / fán függ a világ.”

Véghelyi Balázs szembesíteni akarja olvasóját azzal a valósággal, amit eltakarnak előle. A megtalált önismeretben a történelmi tudattal, a népköltészettel, az eredettel és a lehetséges életstratégiákkal egyszerre néz szembe. Például így: „A Sajó partján, Muhinál / 1241-ben / szekértáborral / kerítették el magukat a magyarok. // Az ellenség felgyújtotta a szekereket, / így a tábor égő koszorú lett / a nemzet sírján. // Örök tanulság: / a szekértáborok / semmire sem jók.” A metafora (égő koszorú)

e versben sem ékítmény, hanem fájó jelkép. És a zárás pedig a szekértáborokra osztott magyarságnak szóló intelem.

Ha mindezt összevetjük a *Százból az egy* szerelmes verseivel, vagy a *Pezsgősüvegben* intelmeivel és a *Betűbank* verses meséivel, máris képet kapunk e líra legfőbb törekvéséről, fejlődési irányáról, hogy a költő „használni akar”, mert tudja, érzi, (*Értekezés globális kérdésekről, Józan intelem, Politi-*

ka), hogy a líra, ha nem is halt meg egészen, de szép csendben haldoklik. Reméljük (könyvmentők, olvasók), hogy mégsem.

Költő nem írhat sírfeliratot a líráról, amire a régiek, s a maiak is az életüket tették, teszik fel. Azt a hitet kell erősíteni, hogy e globalizálódó világban a nyelv – mint utolsó őrhely – erősebb, mint a közöny. ■

Véghelyi Balázs költő, író, szerkesztő. Édesapja nyugdíjas tűzoltó alezredes, édesanyja nyugdíjas énektanár. Tíz évig tanult zongorázni, verseket is megzenésített. A zene máig meghatározó hobbija, hivatása azonban az irodalom. Az ELTE BTK magyar szakán szerzett bölcsész, illetve tanári diplomát. Húszéves kora óta publikál folyóiratokban és antológiákban. Első könyve 2003-ban jelent meg, amelyet további hét követett. Ezek közül a *Zene nélkül* című, a magyar dalszövegírás történetét feldolgozó munkája a legsikeresebb. 2013-ban megalapította az Üveghegy Kiadót, amelynek gondozásában már több mint száz könyv jelent meg, ismert és pályakezdő szerzőktől egyaránt. A százhalombattaiak a Halom Televízió képernyőjéről is ismerhetik: műsorvezetőként, riporterként 2017 óta találkozhatnak vele naponta a helyi csatorna nézői. 2024 szeptemberében a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, a pesti kabaréről írt disszertációjával doktori címet szerzett. Két gyerek édesapja.

Beszélgetés Varga László képzőművésszel

Nagyvonalakban

Láttál már összerajzolt valóságot?

Az alternatív vizuális szemlélet számára szeretnül is szebben hat a világ, ha a szín és a vonal nem láncol a mindennapokhoz...

... de ez a világ már nem csak az övé.

(Nagy Gábor –
Varga László kiállítása elé)

„Tervek, megvalósítható álmok, és itt vannak a legújabbak is: házfalra, korlátra, konténerre fogalmazható komoly játékok... a megvalósult Varga Laci-álmok, az álmok városává varázsolnák Százhalombattát. Igen fontos hogy ebben a zord, morgós világban Varga Laci képei, csupa derűt, optimizmust sugároznak.”

(László Bandy)

- Emlékszel még, mi volt az első eszköz és felület, ahogyan nyomot hagytál?

- Van egy kis spirálos-tacskós vázlatfüzetem, amibe 3-4 éves koromban rajzolgattam: kör-kör-kör, abból lettek az autók. Apu is belerajzolt, én meg kiszíneztem. Mikor felnőtt fejjel elkezdtem rajzolni, kiderült, hogy ő is alkotott: linózott, fametszeteket készített. Akkor tudtam meg, hogy azokat a képeket, amik a nagyszüleimnél voltak a falon, apám csinálta.

Gyerekként mindenki szeret rajzolni, aztán az érettségi után indult bennem egy ilyen vágy, hogy az emlékeimet, mint fotót megörökítem: lerajzoltam a ballagási szalagot, ahogy a kocsiban utaztunk a bankett-

re, és meg-meg világítja az utcai lámpák fénye, a nagyszülői házat, a nagypapám pepita mintás, szilveszteri papír-cilinderét, amiből a zöld kockát varázsolta, és nagyon szerettem volna megérteni, hogyan csinálja.

Később zenélni szerettem volna. A Diákszigeten volt egy gitáros-harmonikás srác, aki iszonyú jó hangulatot csinált. Nem rocksztár akartam lenni, hanem adni valami ilyen vagány dolgot a világnak! Vettem egy dobgitárt, de akkoriban szűkösen élünk, és mondták, hogy oké, gitározszál, de ne énekelj hozzá! A rajzolás csendesebb és mélyebb. Most nagyon örülök, hogy nem rocksztár vagyok, hanem képzőművész.

- Hogyan fordult ez komolyra?

- Mikor a tesóm a műegyetemre készült felvételizni, lement kockológiai tanulni Bandyhoz, a Látás Iskolájába, és mondta, hogy lejöhetnek megnézni, hogy milyen ott a légkör. Lementem és ott ragadtam. Ez a kilencvenes években történt, katona voltam akkoriban. Megtetszett, hogy bármit lehet a papíron! Telerajzoltam, faltól falig, aztán

kirajzolod a belső világod, és egyből az első lépésnél jelzik, hogy ez jó. Én is érzem, de hogy más is?! Átjön, mit szeretnék megmutatni? Később jöttek, hogy kicsit „Míros” (Joan Miro, katalán képzőművész, 1893-1983), de nekem fogalmam sem volt, ki az a Miro, kik a művészek. Nem úgy kezdtem, hogy megtanultam a művtörít, nem művészkedni akartam, hanem kifejezni.

Voltak az elején szörny-figuráim, eltorzított orrok, kifordított kezek, sírtak, voltak heves érzelmeim, ezeket akartam kirajzolni. Tesztelgettem magam, mit tudok és hogyan lerajzolni. Szürreális világ jött ki belőlem. Úrhajókat festettem, amiknek ecset-orruk volt, mert az volt a teóriám, hogy azok festik a képeimet. Kísérleteztem. Bandynak is mutattam a munkáimat, véleményezte, javasolta, milyen irányokat próbáljak ki, mit csináljak a vonalakkal, a térrel, mit lehet ezekkel elérni, mire figyeljek. Nehezen tudtam leszakítani a dolgokat az egészről, minden egybefüggött. Aztán kezdtek különválni.

otthon folytattam. Elragadott a szabadság-érzés! Ja, hogy ez a művészet!? Már értem, hogy miért csinálják!

Aztán '96-ban, egy millicentenáriumi rajzversenyen a Pestről jött zsűri engem választott... Járod az utad, kifordítod magad,

Az absztrakt formákba a közönség belelátott dolgokat, és a kiállításokon egymást nem ismerő emberek vitatkoztak, hogy ez fagy vagy nyúl. Én azt akartam, hogy ne ábrázoljon semmit, mégis az emberek próbálták kitalálni, mi lehet az... Ezeket mű-

szaki rajzhoz való csőtoll készlettel rajzol-
tam, amibe tust töltöttem.

Voltak filceim, színes ceruzáim, a köztés
felületeket ezzel színeztem. Kísérleteztem a
Fabriano cég egy olyan papírjával, amire
lehet olajjal dolgozni, de ez technikailag
nem felelt meg nekem, mivel nagyon hosz-
szú a száradási ideje, és nem tudtam a kon-
túrokat úgy megfesteni. Így rátaláltam az
akrilra. Sokan ezért szeretik az olajat, mert
sokáig tudják formálni.

Egy időben együtt festettem az óvá-
rosi műteremben Márton Béla bácsival és
(György Csaba) Borgóval, időnként vál-
tottunk pár szót, bekopogtunk egymáshoz,
teáztunk, beszélgettünk, ki min dolgozik.
Tudom, hogy a nagy művészek olajjal dol-
goznak, és lehet, hogy valamikor, nagyon
sokára én is fogok, de valahogy még nem
találtam meg a barátságunkat.

Én nem szeretek sokat tökölni, a flowt
akarom megélni a képben. Nem használok
szenet, pasztellt, kiráz tőle a hideg. Ecset-
tel dolgoztam először falakra is. Érden, a
street art pályázatok indulásánál, 2017-
ben ecsettel festettem, utána ismertem meg,
hogy a sprayvel mennyivel gyorsabb. Mel-
lettem a srác 2-kor már hazament. Ő lett az
első, de már nem volt ott az eredményhir-
detésen. Én második lettem, aminek örültem,
de a legjobb az volt, hogy mellé kerültem,
és megismertem a technikát. Aztán az utol-
só érdi street art versenyt megnyertem.

**- Kövessük a technikai evolúciót! Milyen
eszközt használsz most?**

- Rátaláltam rajzpadra és a ProCreate
programra. Nagyon szerettem volna kipró-
bálni a digitális rajzot, de ódzkodtam is
tőle, hogy nem serceg a ceruza, nincsenek
azok a hangok, érzések. Egy évig tépelőd-
tem. Amikor kiprobáltam, nagy katyvasz
volt. Most 3 éve, hogy megvettem ezt a
gépet. Szerintem, még mindig kicsi részét
használok ki, csak épp amire szükségem
van, de mindig tanulok. Bármilyen technikai
probléma merül fel, megtalálom és megta-
nulom magamtól a megoldást. Inkább ma-
gamat okosítom szép lassan, veszem fel a
skilleket a hibáimból tanulva.

**- Látványosan meg is változtak a képeid, a
vonalaid nagyon sokat finomodtak, de azért
továbbra is markánsan felismerhető a stílusod.**

- Eddig én találtam ki a tükörvilágot,
most pedig a valóságra húzom rá a vona-
laimat. Megmarad a feketerígó, de az én
vonalaimmel lesz kitöltve. Tudok rajzolni ha-
lat a saját stílusomban, de inkább ráhúzom
a valóságra a vonalaimat, vagy elhelyezek
egy tárgyat a térben, ami nincs is ott.

- Sok és sokféle pályázaton, játékonysági

**akcióban részt veszel. Mi motivál ezekben a
közösségi megmozdulásokban?**

- A pályázatok feladványok számom-
ra, amiket élvezek. Érdekel, hogyan tudom
megoldani, miközben önazonos maradok.
Szeretek kicsit mindenhol megmutatkozni.
Nyertem például fotópályázatot telefon-
nal, makró (apró dolgok nagyon közelről
fényképezve) témában. Éreztem, hogy jó
az a kép, de nem gondoltam, hogy díjat
nyer (2020. Near Far „Közel s Távól” kategó-
riában 1. helyezést ért el „Pine needles &
drops” című képével).

Ez egy másik művészeti ág, de úgy gon-
dolom, fotósként is tudnék működni. Ismer-
kedtem a technikával, volt laborom, meg-
vannak az eszközeim. Meg kellett tanulni,
hogyan hívjam elő a filmet, milyen papír,
milyen vegyszer, milyen hőmérsékleti visz-
onyok. Megvan a varázsa, hogy egy sötét
kamrában előjön az egy hónappal azelőtt
készített kép. Amikor rajzolni kezdtem, fo-
tóemlékeket rajzoltam, mintha ott lett volna
egy fényképezőgép, itt pedig egy fényké-
pezőgép által készített képet, egy létező
emléket hívok elő.

Amikor indulok egy pályázaton, elsősor-
ban nem a nyereség vágya hajt, hanem hogy
felfigyelhessenek rám, hogy megmutassam
magam, hátha valami különlegességet tu-
dok hozzátenni az adott pályázathoz.
Ezért, ha nem sikerül nyernem, az sem tör le.
De elég sokat nyerek. Meg kellett tanulnom,
hogy miben más egy nyerő pályamunka.

Az egyik érdi street art versenyen az volt
a téma, hogy mit csináltál a Covid alatt.
Mindenki a bezártságról beszélt, én meg
a nyitást éltem meg, és ezt az alkotásban
is közölni akartam. Lehet, a zsűrit épp ez
fogta meg, hogy a negatív témát átkonver-
táltam pozitív formába. Ezért egy aluljáró-
festési lehetőséget kaptam díjként Érden,
majd ennek kapcsán jött egy felkérés óvo-
dafestésre. Érden több lehetőségem is volt

ilyen projekteken részt venni.

**- A legutóbbi díjadat a 2024-es ARC pla-
kátpályázaton kaptad, ahol 790 pályaműből
a tiéd második helyezést ért el, és bekerült a
95 megvalósított óriásplakát közé.**

- Sok agyalás előzte meg. Az alkotás
előtti folyamattal sokat kell foglalkozni,
mindig őszintén, amit belül érzek, azt meg-
cáspíni. Ha azt kidolgozza az ember, akkor
ájtjon az üzenet annak is, aki csak nézi vagy
zsúrizi. Idén a család volt az ARC témá-
ja. Mivel ez egy közérzeti pályázat, azon
kezdttem gondolkodni, hogyan tudom össze-
kötni a közéletet a családdal. Visszanyúl-
tam a múltba, és ott jött a heuréka-érzés,
mikor rátaláltam a családi címerekre. Arra
törekedtem, hogy ne legyen sértő, de le-
gyen vicces, komoly is, szatirikus is.

Több rétegben lehet olvasni ezeket a
munkákat. Voltam félelmeim, mert nem sze-
reték politikával foglalkozni. Ahogy mondtam,
számomra nem a nyereség a cél, hanem,
hogy amit közlök, azzal üzenni tudjak, fel-
hívni a figyelmet. A Bikás parkba a közön-
ség kiállításra megy, megállnak egy kép
előtt, gondolkodnak. Az enyém jól megál-
lította őket. Több százezer ember láthatta,
vadidegenek is rám írtak. Volt, aki felkuta-
tott a neten, hogy elmondja, tetszett neki.
Tök jó volt a média érdeklődése, gondol-
tam, kezdődik valami, de aztán elcsendesed-
ett. Nem vártam olyan nagy áttörést, nem
tudom, min múlik, mennyire lesz egy művész
felkapott.

**- Pedig egy időben mozogtál együtt „fel-
kapott művészekkel”...**

- A 2000-es év nagyon sűrű volt: állí-
tottam ki Nagy Kriszta Tyeresskovával, Ef
Zámbó Istvánnal a NapHallban, tagja vol-
tam a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának.
Részt vettem egy aukción, ahol a magyar
képzőművészeti élet krémje szerepelt. 300
pályamű közül 100-at választottak be, és
az enyémet meg is vették. Komoly, koktélos,
puccos parti volt, licitálás tárcsákkal.

Éppen Budapesten volt a BBC Szimfonikus
Zenekar, az Erkel színházban adtak kon-
certet. Ahogy eladták a képemet, kaptam
egy jegyet és mehettem a hangversenyre,
ahogy voltam, pulóveresen. Aztán kiderült,
hogy aki megvette, azt hitte, Wahorn And-
rás képet vett. Később eladta külföldön, de
visszakerült Magyarországra. Az a képem
- „Mukibongóék a hálón” - a mai napig bo-
lyong valahol.

Úgy emlékszem, ott nyertem először
meghívást művésztáborba: 2000-ben Ze-
begénybe, ahol Gaál József és Kopasz
Tamás voltak a művészeti vezetők. Installá-
ciókat csináltam: mágnes lyukkártyákkal

kiraktam téglaháznak a faház falát, a fop-cipályán nyíl-installációt készítettem, amik irányt mutattak. Nem sokat gondolkoztam, mit akarok vele közölni, csak hogy valamire meggyünk.

2004-ben volt a KARTON galériás korszak. 5 éves szerződést kötöttünk, minden évben egy kiállítással, de sajnos csak kettő valósult meg, mert közbejött a világválság. Addig egyébként jól alakult anyagilag, de nem biztosított így sem megélhetést. A szerződések miatt pedig nem mehettem a saját utamon. Csináltam például stencileket, de az nem annyira tetszett nekik. Elvárták volna, hogy ugyanaz maradjak, de én nem az a festő vagyok. Felismerhető maradok, de mindig változom. Ez ad szabadságot, hogy meg kell újulnom...

Nagyon rossz, amikor azt mondják, hogy amit 20 évesen csináltam, az jobban tetszett. Ha még mindig ott tartanék - kis figurák, apró papíron - akkor unalmassá válna, tartalmilag, mondanivalóban, tónusban, színekben, amiben éppen vagy. Arról kell szólnia a művészetnek, hogy most éppen hol tartasz.

Keresem a művészek társaságát, de nem akarom, hogy az alapján értékeljék a művészetemet, hogy kikkel mozgok együtt. A mű legyen az, ami kifejez. Nem az a cél, hogy nagy művész legyek, hanem hogy megőrizsem a külön karakteremet, fel lehessen ismerni bármelyik munkámat.

- A közelmúltban elvégeztél egy művészet-menedzsment kurzust. Ezek szerint érdekkel a művészet üzleti része is.

- Kíváncsi voltam, hogyan lehet az alkotást még nagyobb körben, akár termékként megmutatni, mi irányítja a művészeti vilá-

got, a gyűjteményeket, hogyan, mitől lesz egy művészeti alkotás felkapott. Például, ha lehet mögöttes tartalmakat ráhúzni. Lehet egy banánt felragasztani, és mindent belelátni, belemagyarázni. Én is felszögelhetnék egy szőlőszemet - de fontos az is, hogy ki az, aki megcsinálja, hol és mikor...

A kurzus kapcsolatépítésnek is jó volt, és nagyon jó volt az oktatás, sok mindenből tevődött össze. Ott tudtam meg, hogy van olyan, hogy giclée (ejtsd: zsiklé) nyomtatás, azaz hosszú életű, művészi igényű nyomtatás. A művésznek az is fontos, hogy ha létrehoz valamit - az alkotói folyamat öröme túl -, azt megmutathassa a közönségnek, valahol tovább éljen, mozogjanak a képek. Az a legfontosabb, hogy az alkotás látható legyen: akár egy családi ház falán.

Amikor elkezdtem, úgy voltam a művéimmel, hogy ezek csak az enyéme, mintha a gyerekeim lennének, belőlem egy rész. Aztán az első eladásnál kellett egy törés, elszakadás, megértés, hogy jó helyre kerül, egy gyűjteménybe, stb. Nem azért alkotok, hogy nyomot hagyjak, de mi marad utánam? Egy csomó kép! Tehát nyomot hagyok, és ez jó érzés. 200 év múlva beszélnek majd rólam? Vagy mindenki rólam beszél? A híres festők sem híres festők akartak lenni. Bosszant, ha nem a képről van szó, ha inkább azt kérdezik, hogy ebből meg tudok-e élni. Ettől kicsit elkenődök. Éljenek a melók! A falakon!

- Apropó, falak! A városban főleg a házfalakról ismerhetik az emberek a munkáidat, bár most éppen van egy óriási, születésnapi kiállításod a BKK-ban. Milyennek látod a százhalombattai képzőművészeti életet?

- A szakmai közösségeket? 1996-ban

vettem fel a SZAK stúdióba, miután megnyertem azt a pályázatot. Ez volt a Százhalombattai Alkotók Köre, ami azért jött létre, hogy összefogja a helyben élő művészeket. Mindig változott a tagság, jöttek-mentek, de voltak biztos pontok, mint minden évben a kiállítás a Magyar Kultúra Napján. Aztán csatlakozott a Benta Art, ami ugyancsak hasonló szerveződés volt.

A Summerfesten rendszerint kiállítottunk, például a Sátortárlat keretében, megmutatkoztunk a városban többször, több helyen. Úgy látom, a képzőművészet is kicsit olyan, mint a könyvek: a sok képi inger között nincs igény rá, hogy ott legyen egy kép az otthon falán, vagy ha mégis, akkor a többség meg tudja venni az IKEA-ban, mert az jobban közelíti a világát, mint egy alkotói fantázia.

Miközben három-négy világító felületen mennek folyamatosan a képek, egyre kevésbé fontos, hogy valaki megálljon egy műalkotásnál és átszellemüljön benne. Mikor ad egy kiállítás olyat, mint egy film? Hogy áttjön az az érzés, az az üzenet, vagy csak esztétikailag szép, vagy többet mond egy-egy kép az embereknek.

Mindenesetre ezek a szakmai közösségek szétszóródtak, elköltöztek a régi tagok. Érden, a Téli tárlaton szoktunk találkozni, amit az ottani közösség megszervez. Battán nincs olyan összefogás, bár tudunk egymás munkáiról. Visszatérve a művészeti táborokhoz: ott az a jó, amikor érdeklődünk egymás alkotásai iránt, amikor mindenki bemutat egy kis portfóliót, úgyis ott vannak a képei a számítógépen. De volt, hogy más közösségben is megpróbáltam bevezetni, hogy közösen ismerkedjünk egymás munkáival, de inkább az működött, hogy megnéztük a Facebookon a dolgokat. Én beszélgetős vagyok, odamegyek, kérdezgetek.

- A képeidet nézve nehéz eldönteni, hogy mennyire foglalkoztatnak a spirituális dolgok, vagy mennyire vezetnek inkább nagyon is evilági rendszerek. Hogyan születnek az ötleteid? Mennyire vagy tudatos alkotó?

- Valamennyire, szerintem foglalkozom spiritualitással, mint mindenki, aki keresi az utakat, a visszaigazolást a létezésére. A sors rugdossa az embert irányokba, ebben biztos vagyok. Belém nagyot kell rúgnia, hogy arrébb menjek, jobban szeretem a stabilitást. Amikor szabadúszó voltam, nem éreztem a társadalom hasznos tagjának magam. Mindenki ment suliba, dolgozni - én meg festeni.

Az érzelmi traumák még inkább munkára sarkallnak. Gyógyító terápia, van benne valami, mint a sétában, hordozóra rakni a lelket egy részét. Látok valamit az utcán,

ebből összerakok valami sajátot. Amikor lefotózok valamit, már eleve úgy készítem el a képet, hogy otthon majd rárajzolok. Minden hónapban 10-20 rajzot készítek. Mindig van valami feladatom, most például a decemberi BattaSlamre rajzolom a díjakat... Ha kell valamihez vázlat, rajzolok papírra. Közben mindig vissza akarok térni a festészetre.

Az idei Téli tárlatra úgy akarok festeni, hogy a digitálisból is visszahozzak valamit. Foglalkoztatnak ezek a vonalak, meg akarom csinálni nagy képben. Szóval, mindig van egy következő lépés, egyik a másikkal fakad. Amikor belemerülök a munkába, már keletkeznek is a következő képi gondolatok, alkotás közben már születik egy másik kép vázlata. Keresem az érdekességeket: ki az, aki egy konténert lefotóz és otthon lerajzolja színesben? Így működik az agyam: milyen jól nézne ki színesen! Látok egy üres vagy csúnya felületet: hogyan lehetne vagányabbá tenni? #ilyen is lehetne.

Jó lenne, ha több ilyen megbízás lenne a városban... Hallok sokan azt hiszik, én ebből élek, hogy telerajzolom a várost. Pedig nem, egy pénzintézetnél dolgozom, váltott műszakozom.

- Egyébként hogyan jönnek létre ezek a falfestmények?

- 2015-ben a MOL-nak volt egy közösségi festés programja az iskolai közösségi szolgálattal, így készült a Kodály sétány elején az a fal. Az OTP alatti parkolóra a városvezetés adott pénzt. A trafóházat az Ifjúság útján egy barátom intézte, engedélyt kért az elektromos művektől. Az óvárosi festésre az ottani közösség dobott össze, hogy színesebb legyen a Mattakertben az átjáró. A garázs falán sétáló cica úgy született, hogy érdekelt a felület, készítettem egy tervet, hogy #ilyen is lehetne, és feltettem a Facebookra. Ott látta egy ismerősöm, és mondta, hogy az az ő garázsfala, és lelevelezte - nagyon hivatalosan - az önkormányzattal.

A Kelj fel Jancsi című műsorhoz azért készítettem háttérképet, mert amikor Fiala János valami graffitis csoportban keresett festőket, kapott hideget-meleget, meg olyan költségvetést, hogy attól lehidalt. Én meg anyagárban megcsináltam, mert gyerekoromban hallgattuk, és érdekes figurának tartom. Azt éreztem, így kell cselekednem, mert biztosan jól esik neki.

- Igen aktív vagy a közösségi médiában, szinte minden nap teszel fel fotókat, amiket séta közben készítesz. Sőt, egy időben azt is megosztottad, hogy összeszedted a szemetet jártadban-kelredben.

- Nem vagyok aktivista, nem vagyok semmilyen szervezetnek tagja. A mozgás, túrázás, a természet szeretete mindig a részem volt. Ha kimegyek a zöldbe, nem viszek zenét, mert azt akarom megélni, amiben éppen vagyok. Ez érzelmi dolog, az érzéseket próbálom kigyalogni magamból, egyfajta meditáció, letisztulás, lecsendesedés. Leviszem a Dunához a problémáimat, és hadd vigye!

Főleg a Covidnál kezdődött, a bezártság engem inkább kinyitott a természet felé, az élet szeretete felé. Nagyon szép helyen lakunk! Sajnálom, hogy kevesen értékeli, ez olyan hihetetlen számomra. Aztán láttam azt a sok szemetet, egy csomó helyen úgy hagyják, ha meg összeszedik, a zsákokat bedobják a bokorba. Egyeztettem a SZÁKOM-mal, hogy hova tegyem a zsákokat, mikor megtelnek, ahonnan ők végül elvitték. 70 zsákgig számoltam körülbelül. Találtam mindent, amit kidobott a Duna. Ez is egyfajta lenyomata a kornak, miket dobálnak el az emberek: rossz cipők, papucsok, melltartók, valaki megunt a ruháit, italos üvegek és dobozok, találtam az egyikben döglött kisegeret... Látom a nyomát, hogy mások is próbálkoznak ezzel, de úgy tűnik, soincs vége...

- Rendszeresen részt veszel művészeti táborokban. Meséld kicsit ezekről! Mit adnak ezek számodra?

- Érdekes a művésztelepeken, hogy sokféle embert lehet megismerni, a munkáikat, a különböző habitusokat. 2010-es évek elején például Dunaújvárosban vettem részt több nemzetközi - koreai, osztrák, román, angol - művésztelepen. Ott az volt a megállapodás, hogy ott hagyjuk a képeket, amiket majd kiállításokra visznek, eladnak belőlük. Én azt hittem, majd idővel kapunk belőle valami pénzt, de később kiderült,

hogy nagyjából az én munkáim fedezték a tábori költségeket. Van, amelyik családiasabb, napi díjért kapsz szállást, magunknak főzünk, mint a SZIKE-táborokban.

- Nem tudom, művészeti tábornak lehet-e nevezni azokat a jótékonyági akciókat, amikben részt vettél az utóbbi időben. Azok miről szólnak?

- A Társadalomklinika Egyesület szegregációban élő gyerekekkel foglalkozik: például roma srácok drámapedagógiát tanítanak, meg rap-et... Somogyszentpálon street art fesztivált szerveztek, azon belül volt egy Csillagpont nevű hely, még 2023-ban, a Veszprém-Balaton, az Európa Kulturális Fővárosa program keretében.

Idén a pécsbányai Gesztenye Liget Fesztiválon betonfalat festettünk a gyerekekkel. Voltak köztük hátrányos helyzetűek, és a fesztiválózó családok gyerekei is. Itt a fesztiválra fűzték fel, voltak rapperek, mentek végig az utcákon, toborozták a közönséget. Oda is elkészítettem, amit pár éve a Batai Napokon próbáltam ki, hogy üres felületeket lefotózok, digitálisan „lelapozom fehérre”, és már lehet is tervezni, hogy „ilyen is lehet”... A Társadalomklinika azon dolgozik, hogy a társadalom leszakadó részét beemelje, integrálja a társadalomba a kultúra révén. Jó köztük tartozni képzőművészként.

Az életem során mindig változik a művészeti koncepcióm: megismerkedek emberekkel, ha segítség kell, ha közösségi dologban vehetek részt, az még jobb. Megismerkedek helyi és országos street art alkotókkal, hasonló gondolkodású művészekkel találkozom, akik szintén segíteni akarnak, színesebbé tenni a tereket, utcákat. Megismerem köztük olyat is, aki a világot járja, alkot és megél a művészetéből.

Mostanában is gondolkodom, hogyan lehetne a képzőművészetet olyan üzenetként kiküldeni, hogy változást tudjak elérni, összefogással. Jött egy-két dolog magától, és érzem, hogy jó a lellemnek, ha megcselekszem valamit. Jó olyan közösséghez tartozni, ami a jövőbe mutat.

Idén harmadszorra vettem részt a Heti Betevő Egyesület jótékonyági akcióban, amikor képzőművészek ajánlanak fel műveket aukcióra, és a befolyt összegből a szervezet ételt vesz vagy készít, amit aztán önkéntesek osztanak az országban több helyen. Vidámságot és örömet szeretnék vinni az emberek életébe, de lehet, hogy a képeim kevesek ehhez. Lehet, hogy adnak valamit hozzá. Ezen gondolkodom.

László Anikó

Beszélgetés Németh Istvánnal (XX. rész)

Egy lokálpatrióta emlékei

Kamaszkortól a felnőttkorig (folyt.)

Mielőtt végleg magunk mögött hagynánk az eseményekben gazdag 2018-as évet, egy eseményről még szót ejtenék. Gátai Tamás dalárdatársam gyakran emlegetett egy jezsuita atyát, akinek sok gondolata, írása magyarul is elérhető. Ez a személy Henri Boulad. Különösen akkor figyeltem fel rá, amikor 2017. március 15-én kérte, és meg is kapta a magyar állampolgárságot. Akkor sok riport készült vele és tolmácként feltűnt mellette dr. Deme Tamás, a Pázmány Péter Tudományegyetem Kommunikációs Tanszékének adjunktusa.

Egy vele készült interjút követően felvettem vele a kapcsolatot és arra kértem fel, hogy amennyiben legközelebb a jezsuita atya Magyarországra látogat, hozza el őt közénk a Szent István templomba előadásra. Tamás elmosolyodott, megköszönte a meghívást és közölte, hogy az idős atya jelenleg beteg és mostanában aligha jön hazánkba. Egyben felajánlotta, hogy ő szívesen eljön hozzánk és beszél az atya munkájáról, személyes benyomásairól. Bármely témában tud a vele készült dokumentum filmek alapján életszerű előadást tartani. Ennek nagyon örültem és kitűztünk egy időpontot, 2018. március 19-én 17.30 óras kezdéssel.

Deme Tamás vonattal jött, érte mentem a vasútállomásra. Megbeszéltük, hogy milyen témákra fókuszáljunk. Készültünk Illéssy Mátyás atyával egy kis meglepetésre, ugyan-

is 17 órától szentmisét tartottunk az atya gyógyulásáért.

Az előadást meghirdettük, össze is jöttünk szép számmal. Először az atya élet-történetét mondta el Tamás. Megtudhattuk, hogy édesapja francia, az édesanyja szír volt, két kultúra hatása alatt nőtt fel és francia földön vált pappá. Az életét papként – szinte végig – muzulmán közegben töltötte, jelenleg Egyiptomban, Alexandriában él. Munkáját katolikus közösségben végzi. Teológiai tudományos munkásságát elismerte a Vatikán és több európai egyetem meghívott tanáraként is munkálkodott. Füzetszerű kiadványai nálunk is elérhetőek. A témák érdekességét már a kiadványok címei is jelzik: „Krisztus – Európa botrányköve”, „Qui Vadis”, „Miért szenvednek a nők többet”, „A túlnépesedés mítosza”. Állampolgárságai fejezik elkötelezettségét bizonyos eszmei-

hivatlanul, nyílt és őrizetlen határainkon beözönlő tömegek rendezetlenül megjelentek Budapesten és rajtuk keresztül szivárogtak nyugat felé. Nem törekedtünk őket elszállásolni, még kevésbé letelepíteni, a nyugat ezért tüzet okádott ránk, aztán buszokkal, vonatokkal – már szervezeten – Németországba szállítottuk őket, ahol tárt karokkal fogadták a jövevényeket, minket pedig azóta is büntetnek, hibáztatnak. Ekkor szólt meg egyedül az atya mellettünk. Az előadásban levetített két kis film egyike a teológiai munkásságát foglalta össze és bátor új megoldásokat ajánlott az egyháznak.

Ha már a papokból nem lesz elegendő, akkor a közösségek vezetésére kipróbált házaspárokat kell állítania az egyháznak. A második film kifejtette, hogy mi a véleménye az úgynevezett „migránsválságról”, a hazájukat tömegesen elhagyó muzulmán

Dr. Deme Tamás

Fotó: hiros.hu

ség mellett. Ez is nagyon érdekelt. Francia, egyiptomi, szír és magyar állampolgár volt egyszerre. Az előzőek világosak, de hogyan jött a magyar?

Úgy, hogy amikor 2015-ben százezrével tódult át rajtuk az arab világból érkező muzulmán vallású népesség, első számú politikai közüggé vált a „migránsválság”. A

tömegekről. Ő erről úgy beszélt, mint aki egy életen át muzulmánok között élő katolikus pap. Ismerte őket, velük közösségben élve. Tanulmányozta szent irataikat. Felfedte a hallgatóság előtt az eredeti szándékot a muszlimok részéről és az őket irányító, biztató nyugati „társadalmi mérnökök” elképzeléseiről és terveiről.

Az előadással nem zárult le a téma, ma is meghatározó tényező az Európai Unió politikájának a migránskérdés. Az előadást követően pár hét múlva levél érkezett Henri Boulad atyától amelyben megköszönte, hogy imádkoztunk érte és megígérte, hogy imáiban ő is meg fog emlékezni rólunk.

2023-ban eltávozott e világból. Tanítasaira érdemes figyelni. Az előadás a 2018-as választások előtt hangzott el, talán nem eredménytelenül.

*

2018 novemberében Szigetvári József, a Barátság Kulturális Központ igazgatója a Széchenyi családról szóló dokumentumgyűjteményt állított ki. Ennek megnyitójára Széchenyi Tímeát kérte fel. A megnyitóra fontosnak tartottam elmenni, mert Gróf Széchenyi István és minden ami vele kapcsolatos, nagyon érdekelt.

Édesapám a Győr-Sopron megyei Iván községből származott, magam is sokszor tartózkodtam ott nagyszüleimnél, rokonoknál. A régi világban a faluban birtokosok voltak a Széchenyiek. Sok minden fűződik ott a mai napig is hozzájuk. Volt ott egy vadászkastélyuk, amiben ma általános iskola működik. Van egy Baráti Köre, amelybe a faluból elszármazottak jönnek össze időnként. Magam is tagja vagyok és tagja Széchenyi Gyula is. A kastély és az iváni határból sok száz hold gróf Széchenyi István bátyjáié, Gróf Széchenyi Pálé volt. Gróf Széchenyi Zsigmond – a nagy vadász – leírja, hogy dédapja, gróf Széchenyi Lajos 1850. december 30-án testvérénél volt vendégségben Ivánban, és nyúlra mentek vadászni. Felálltak a vadászathoz, közben erős hózivatar kerekedett, mire a fiatalok hazafele indultak, de az idős gróf Széchenyi Lajos kinevette őket és a vadászatot erőltette. Vele volt a 25 éves inasa, aki a söréttel töltött fegyvert átadta volna a grófnak. Nem tudta, hogy az már töltve van és hátulról véletlenül elsült a puská. 72 sörét fúródott Lajos bal temporába. Ivánba vitték. Egy kerek hónapig nyomta az ágyat, mire súlyos sebéből kigyógyult. Ezután még öt esztendeig élt.

Már gyermekkoromtól úgy hatottak rám a Széchenyiek, mintha falumbeliek, földiek lennének. Széchenyi Tímea megnyitó beszéde után – más mondandóm mellett – csak elsütöttem az érettségi vizsgámon történeteket – Széchenyi Istvánnal kapcsolatban –, mert Gróf Széchenyi István munkásságáról kellett beszélnem. Elmondtam a vázlatot. Köszönök – mondta az érettségi elnök. Ez elég is, érzékeljük a felkészültségét. Mire én: elnézést kérek, de én Széchenyi Istvánt

annyira tisztetem, hogy szeretnék róla minél többet elmondani. „Na mondja” – felelte.

Megköszöntem a lehetőséget és hozzákezdtem a vázlat kifejtéséhez. Szerencsére végighallgatták. Azóta is röstellem ezt a hiábavaló bátorságot, mert visszaéltem mások idejével. Az is lehet, hogy valamelyik osztálytársamnak viszont jót tettem, mert nem nyaggatták soká, elment az idő az én mondandómmal.

Széchenyi Tímea

A megnyitó végén még beszélgettünk Tímeával, miközben egy csokor virágot is átadtam számára. Úgy adódott, hogy 2019 februárjában ismét eljött Tímea egy újabb előadásra. Elhozta a fiát is, aki nagyon hasonlított Széchenyi Istvánra. Az előadás végén érdekes másolattal leptem meg, mégpedig egy adásvételi szerződéssel. 1909. december 20-án kelteződött. A dédapám egy Széchenyi birtokban lévő földdarabot vásárolt meg gróf Széchenyi Kálmántól, mindkettőjük aláírásával. Tímea pedig meghívott a Nemzeti Múzeum alapításának alkalmából rendezett ünnepi megemlékezésre. Az alapító annak idején gróf Széchenyi Ferenc volt, István, Lajos és Pál édesapja. A meghívást elfogadtam és el is mentem.

A Díszteremben gyűltünk össze. Ott találkoztam először Mónus Józseffel, alias Fehér Farkassal, aki a gyalogos íjászat világbajnoka, egy csoda ember. Teljes harci díszben volt, nem lehetett nem észrevenni. Ő ha közszereplőként bárhol megjelenik – időjárástól függetlenül – egy régi korokat idéző farkas bundában van, fején ugyancsak farkasbőrrel visel fejedőt, lábán farkas szőrrel kifelé fordított csizmában. Megjelenése szerény, ha megszólítják mindenkihez szeretettel és tisztelettel fordul és kérdésekre őszintén válaszol. Igen-igen jó lehet a

memóriája, mert minden helyzetben visszaemlékezik egy egyszerű bemutatkozásra is. Ezen a rendezvényen azért volt jelen, hogy egy nagy versenyen kilőtt nyilvesszőt ajánlódokozzon az alapítványnak, amit Széchenyi Tímea hozott létre.

A közönség között jelen volt több ismert személyiség a közéletből és a művészeti életből. Volt egy kis előadás is, zenész és énekes közreműködésével, régi archaikus zeneszámok előadásával. Ő volt Budai Gábor. Ezt követően elkértem tőle az elérhetőségét, mert az én fejemben már az járt, hogy a díszes társaságból kiket tudnék meghívni egy Szent László-napi megemlékezésre.

Megkerestem Mónus Józsefet és felkértem a 2019-es Szent László napi megemlékezésre, mint előadót. Megnézte a naptárát, bejegyezte a meghívást. Később még többször egyeztettünk és a találkozás az ünnepen meg is valósult.

Itt van előttem a 2019. évi Szent László-napra invitáló meghívó. Június 27-re köszörűzés, azt követően zenés előadás „Hazám, gyökereim” címmel – Barangolás a vers és zene által a magyar régmúltban. Az előadók: Szabó Anita, Szigeti Eszter, Varga Zoltán. Őket egy alkalommal a Barátság Kulturális Központban láttam. Megtetszett az előadásuk és vártam valami alkalmas lehetőségre, hogy Szent László előtt is tegyék tiszteletüket. Most ez is megtörtént.

Ezt követően 30-án vasárnap, 16 órai kezdettel pedig jött Mónus József, a Fehér Farkas. A Zenálkó Etel Óvárosi Községi Házban tartotta előadását felkészüléseiről,

győzelmeiről. A legnagyobb versenyeiről készült filmeket láthattuk élő előadással kiegészítve. Az előadás előtt felvittük a Duna feletti kereszthez, hogy keressen magának terepet a jövőbeni nagy lövéseihez. Tetszett

neki a táj és volt is elképzelése, hogy honnan és hova löne, de ezt most nem árulom el. Ez egy jövőbeni elképzelés, majd egyszer talán megvalósul.

A meghívó alján van egy megjegyzés: „A programot támogatja Százhalombatta Város Önkormányzata és a helyi Íjász Egyesület. Szervező a KÉSZ százhalombattai alapszervezete.” Az előadás 2,5 óráig tartott, 70-80 vendéggel.

Vasárnap délután kulturális programot szervezni nem egyszerű dolog, mert a közönség nehezen jön össze, Mónus Józsefnek viszont ez volt az alkalmas időpont, nekem pedig a szervezőnek az volt a célom, hogy minél többen vegyenek részt a rendezvényen. A közönség toborzásában nagy segítségemre volt Loós Attila, aki a battai és környékbeli íjászokat értesítette a különleges előadásról.

Mónus József, az íjász Körmenten végezte el a mezőgazdasági főiskola gépész szakát, majd Hajdúnánáson, a termelő szövetkezetben dolgozott. A rendszerváltáskor a szövetkezet megszűnését követően önálló vállalkozásba kezdett. A környékbeli gazdák aratási munkáit vállalta el egy önállóan létrehozott gépparkkal. Saját bevallása szerint életében annyi pénzt nem keresett, mint azokban az években.

Ebben az időben kezdett el érdeklődni a hagyományörző íjászat iránt, amit annyira megszeretett, hogy a vállalkozását feladta és azt tekinti már élete céljának. Egy mondatlalt szokta körülírni: „Megmutatni a világnak a Magyar Zászló Dicsőségét”. Elmondhatom, hogy a régi harcművészetet – az íjászatot – a tökéletesség legmagasabb szintjére vitte. Mind az abszolút távolsági, mind a célra irányuló lövések esetében. A mai napig – 2024-ig – 215 világversenyen indult – sokezer íjász mellett – és minden versenyen elhozta az első helyezést, a „Magyar Zászló Dicsőségére.”

Egyik legrangosabb verseny a török, isztambuli „Hódítók Kupája”, ahová 2017 óta már rendszeres hívják, ő pedig elmegy és rendre megnyeri e versenyeket. A kupa presztízstérte a törököknél már már politikai jelentőséggel bír. A családja: fia, lánya és felesége – aki egy Zrínyi lány – szintén eredményesen íjászkodnak és úgy néz ki, a gyermekei majd egyszer az apjuk helyébe fognak lépni.

Egy átlagos napon amikor odahaza van – napi 500-600 lövéssel gyakorol. A nyílveszőket mindig gondosan összeszedik és valamennyit ő maga készíti el. A versenyen használt nyilak nevet kapnak és csak egyetlen lövésre készülnek. Olyan finom kidolgo-

záson esnek át, hogy a siker valószínűleg bennük és elkészítési módjukban rejlik, meg azon a lelkiállapoton, ami akkor a verseny pillanatában képes az első helyezést elérni. Az íjász a hőmérséklet, a légmozgás, a páratartalom és még sok-sok tényező figyelembevételével éri el eredményét. Ez az állapot, ami ilyenkor az íjásban van csak a révület szavával írható le. Ilyenkor Fehér

Mónus József íjász, „Fehér Farkas”

Farkas a Jó Istenhez és az Ősök Szelleméhez fohászkodik.

2019-ben a Pozsonyi csata emlékére célul tűzte ki a 907-es évszámot, hogy meglövi. Ez a lövés 918,3 m-re sikerült. 2023-ban a „Hódítók Kupáját” úgy nyerte meg, hogy a második – török – helyezettől 80 m-rel lőtt messzebb és így utasította maga mögé a rendező ország versenyzőjét. 2023-ban Nevadában 963,38 méterrel nyerte meg a Távlövők Világversenyét. Még ebben az évben Utah államban 1007,4 méterrel nyerte meg a versenyt. Mónus József azt mondja, hogy „Egy új íj elkészítésével egy új világ születik meg a keze alatt.”

Amióta itt járt a Szent László napunkon, minden évben felhívom telefonon, és elmondatom vele a legújabb élményeit, eredményeit. Amikor éppen szót kapok az ünnepeken, megemlékezem a versenyeken elért eredményeiről. A 2024-es „Hódítók Kupáját” amikor sokadszor megnyerte, azt kérdeztem tőle: és ki volt a második? Nevetve mondta, hogy egy norvég. A harmadik pedig egy svájci, a törökök pedig a negyedik helyre kerültek. Így áll lovagiasan bosszút Fehér Farkas a 150 év török elnyomásáért. Így szerez a ma íjásza népszerűséget és elismerést Magyarországnak!

Még egy friss eredmény: 2024. augusztus 26-27-én Nevadában meglőtte az 1031,54 méteres világcsúcsot. Mindezt a maga erejéből és saját költségvetéséből teszi.

Ez az ember még nem kapott soha állami kitüntetést, elismerést. Egy évben a kormányközeli média 2-3 alkalommal beszélt róla. Én viszont emiatt írok róla ilyen

részletesen. Ráadásul van egy párja: Kassai Lajos, a lovasíjász, róla már ugyancsak írtam, mert ő a lovasíjászatban ugyanígy világelső. Egymást jól ismerik és becsülik. De a két ember más és más karakter. Kassai Lajos intellektuálisabb, nagyobb szervező, látványosabb eszközökkel dolgozó egyéniség. Az ő ars poetikája: „Ne az őseket kövesd, hanem amit azok ősei követtek.” Kassai Lajost sem támogatja az állam és ő sem részesült állami elismerésben. Én viszont „Ősi küldötteknek” hívom őket. Valami csoda folytán mindketten olyan eredményekkel és tehetséggel megáldottak, amire fel kell figyelnünk. A létük üzenet és az egészséges szellemiségű magyar emberben példát és lekkesedést kell hogy kívántsunk.

A napokban a katolikus rádióban Tolcsvay Bélával volt egy kis műsor a Nemzeti Múzeum előtt. A következőket mondta: „Van egy kifejezés – Hogy, ki a csoda vagy te?” Ez a kérdés más nyelven fel sem tehető, de már benne van a lehetséges válasz is: Te egy csoda vagy! Különösen, ha kettő van belőle. A következő gondolata az volt, hogy „Minden új út visszafelé vezet előre”. Legyen így!

(folytatjuk)

Lejegyezte: Szegedinácz Anna

Mitták Ferenc – **Mittákné Bögre Ágnes**

Más szemmel: Bethlen Gábor erdélyi fejedelem halála,

akinek uralkodása alatt Erdély az aranykorát élte

1629. NOVEMBER 15.

1629. november 15-én Gyulafehérvárott hunyt el az egyik legnagyobb erdélyi fejedelem, Bethlen Gábor, aki kiváló politikus és hadvezér volt, uralkodása alatt vált naggyá az Erdélyi Fejedelemség, s lett „Tündérkert”. Idézzük fel hát Bethlen Gábor életútját röviden!

Iktári Bethlen Gábor Marosillyén született 1580-ban, főnemesi családból. Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem mellett kezdte meg katonai pályafutását. Már 15 évesen részt vett a tizenöt éves háború (1591–1606) nagy csatáiban, a gyurgyevói

(1595), majd a mezőkeresztesi ütközetekben (1596). Sokat foglalkozott a hadtudománnyal, igen járatos volt a kardforgatás mesterségében is. Tekintettel arra, hogy a háborúban a császári csapatok a hírhedt Basta irányításával nagy pusztítást vittek

végbe Erdélyben, anélkül, hogy azt meg tudták volna védeni a töröktől, Bethlen úgy látta, hogy Erdély csak a török laza fennhatósága alatt fejlődhet békében. Ezért török területre menekült és ott folytatta tovább vitézi mesterségét. Volt Nándorfehérváron, majd részt vett Székesfehérvár ostromában, harcolt a császáriak ellen Lippánál, azután visszakérült Székesfehérvárra, ahol alkalm volt a török nagyvezírral is megismerkedni.

Bethlen a nagy tekintélyű Bocskai Istvánt nyerte meg a Magyarországtól független Erdélyi Fejedelemség élére, és kijárta, hogy a török szultán fejedelmi megbízást adjon Bocskainak. A Bocskai-felkelés (1604–1606) hadjárataiban részt vett, és mindenben támogatta Bocskait. A hűségéért a fejedelem Hunyad megye grófjává emelte és támogatta házasságát Károlyi Zsuzsannával 1605-ben. Házasságukból három gyermek született, akik kiskorúságuk idején meghaltak.

Bocskai István halála (1606) után Bethlen az idős Rákóczi Zsigmonddal szemben az ifjú Báthory Gábor mellé állt, s annak bizalmas tanácsadója lett. Báthory Gábor fejedelemsége idején (1608–1613) Bethlen Erdély leghatalmasabb urai közé emelkedett.

Báthory Gábor uralkodása azonban békétlenséget hozott: harcba keveredett Havasalfölddel – a hadjáratban Bethlen Gábor is ott volt –, majd 1611 elején Havasalföld fejedelmének kiáltotta ki magát. A török szultán azonban visszarendelte őt Erdélybe.

Itt a szászok ellen lépett fel, azonban 1611 július közepén Brassó mellett vereséget szenvedett a havasalföldiek támogatása

szászoktól. Báthory hatalma megrendült Erdélyben, a török Portánál Ghiczy András szerzett támogató ígéretet 1612 nyarán a fejedelmi cím megszerzésére. Báthory Gábor szorult helyzetében a török fennhatóság felmondásának, illetve a Habsburg-királyi Magyarországhoz való csatlakozásnak a tervét vetette fel. Bethlen ezzel a politikával nem értett egyet és 1612. szeptember 12-én 50 emberével törökországi emigrációba vonult. Temesváron magas török katonai állást töltött be, majd Drinápolyba küldték ki, ahol a szultánnal is tárgyalt. Bethlen immár a saját részére kért fejedelmi kinevezést a szultántól. 1613. április végén kapta meg az uralkodói jelvényeket. 1613 őszén török csapatokkal érkezett Bethlen Erdélybe, s kiáltvánnyal fordult az erdélyi nemesekhez: nem hódítani jött, hanem békét teremteni. A kolozsvári országgyűlés 1613. október 23-án egyhangúlag fejedelemmé választotta Bethlen Gábort. (Báthory Gábor előző fejedelmet a választás után 4 nappal a hajdúk meggyilkolták).

Bethlen Gábor fejedelemsége (1613–1629) Erdély aranykorának kezdetét jelentette. Maga mellé állította a nemességet, de a közrendűeket is, vallási türelmet gyakorolt, fejlesztette a gazdasági életet, támogatta a kultúrát. Központosított államszervezet kiépítésére törekedett, törökbarát politikát folytatott, de igyekezett Erdély viszonylagos függetlenségére is. A törökkel szemben jól lavírozott.

Egykorú leírások szerint Bethlen Gábor zömök alkatú volt, művelt és irányítani tudó személyiség. Ha úgy hozta a szükség, diplomáciai tárgyalásokat folytatott; ha kellett katonákat, sereget vezetett. Tudott bánni az

emberekkel, könnyen tekintett át eseményeket, hadszíntereket.

A fejedelmi hatalmat szinte korlátlanul gyakorolta. Az országgyűlés kétharmad részben a saját híveiből állt, így nem kellett ellenzékiekkel bajlódnia.

Bethlen az állami jövedelmeket rendkívüli módon megnövelte, s ezeket fejedelmi tisztségviselők kezelték. A jövedelmeit nagyrészt a merkantilista gazdaságpolitika eszközeivel szerezte. Politikájával a rendektől független uralkodó tudott lenni.

Az ún. harmincéves háború (1618–1648) megindulása után Bethlen szövetekezett az európai Habsburg-ellenes erővel, mivel úgy érezte, reális esélye van annak, hogy Erdély erejére támaszkodva önálló nemzeti királysággá alakítsa Magyarországot.

Bethlen három nagy hadjáratot vezetett a Habsburg Birodalom ellen: 1619–21

Erdélyhez csatoltak (de csak Bethlen uralkodása idejére, halála után visszazáll a Habsburgokhoz). A későbbi hadjáratok is ezeket az állapotokat erősítették meg, illetve erre vonatkozó békekötések születtek.

1620-ban, augusztus 25-én a magyar országgyűlés királlyá választotta Besztercebányán Bethlent, de a fejedelem nem koronáztatta meg magát. A nikolsburgi békében lemondott a magyar királyi címéről.

Bethlen 1626 után szorosabb szövetség megkötésére törekedett a protestáns államokkal (Anglia, Hollandia, Dánia, Svédország), hogy így tudjon sikert elérni a Habsburgok ellen. Ilyen megfontolásból vette feleségül 1626-ban a brandenburgi választófejedelem leányát, Katalint.

Szövetségi tárgyalásokat kezdett a svéd királlyal és az orosz cárral a Lengyel Királyság elnyerésére, kereste az európai

Báthory Gábor a Habsburg támogatással ellene támadó Forgách Zsigmondot még visszaverte (1611), de az 1613-as török támadást már nem tudta megállítani. Menekülés közben Váradon a hajdúk gyilkolták meg. Utóda török jóváhagyással és támogatással Bethlen Gábor lett.

Brandenburgi Katalin

Brandenburgi Katalin, Katherine, Hohenzollern-dinasztia, 1604. május 28. – 1649. augusztus 27.) Bethlen Gábor erdélyi fejedelem felesége, majd Erdély fejedelmnéje. (1629–1630). Zsigmond János brandenburgi választófejedelem leánya. 1625-ben Bethlen Gábor megkérte a kezét, az esküvőre Kassán került sor 1626. március 1-jén. Házasságukból nem született gyermek. Kortársak „százszorszép fiatal hercegnő”-nek, másutt „napnyugati hercegnő”-nek írják le. Pletykák terjedtek róla, hogy a gyakran távol levő, hadakozó férjét olykor-olykor megcsalta, de ez nem bizonyítható; tény, hogy Bethlen senkin nem állt bosszút. 1629. november 15-én meghalt Bethlen, s Katalin még azon a napon átvette a fejedelmi hatalmat Gyulafehérvárott (ugyanis férje még 1626 júniusában megválasztotta őt fejedelemnek. Bethlen azonban politikai végrendeletében korlátozta Katalin fejedelemszony hatalmát, kormányzóként mellé rendelte öccsét, Bethlen Istvánt.

Brandenburgi Katalin rövid uralkodása idején (1629. november 15. – 1630. szeptember 28.) a kapcsolata megromlott Bethlen István kormányzóval, sikertelenül próbálta Erdély északi várait átadni a Habsburgoknak. 1630 őszén lemondatták, december 1-jétől I. Rákóczi György lett a

Bethlen Gábor Habsburg-ellenes hadjáratai (1619–1626)

között, 1623-ban és 1626-ban. Állandó zsoldos hadsereget tartott, amelynek döntő részét könnyűlovasság alkotta, de haderejében megtalálható volt a könnyű magyar és a nehéz külföldi gyalogság, valamint a tüzérség is. Hadjárataira 20–30 ezer közötti létszámú haddal vonult. Ennek felszerelése, ellátása nem kis szervezőmunkát és pénzt igényelt.

Bethlen győzelmeket aratott valamennyi hadjáratában, 1619 novemberében Bécsset is ostromolta, de elfoglalni nem tudta. Olyan híres hadvezéreket győzött le, mint Dampierre, Bouquoy és Wallenstein. 1621. december 31-én a nikolsburgi békében a Habsburgok elismerték Erdély függetlenségét és 7 felső-magyarországi vármegyét is

politikában a kapcsolódási pontokat. Nagy terveket szőtt, amikor viszonylag fiatalon, 1629. november 15-én elragadta a halál. Erős Erdélyt hagyott az utódaira.

FŐSZEREPLŐK

Báthory Gábor, somlyai (1589–1613), erdélyi fejedelem (1608–1613). 1608-ban a hajdúk segítségével lemondatta Rákóczi Zsigmond erdélyi fejedelmet, majd magát választotta meg. Erőszakos kormányzatával, politikájával maga ellen fordította az erdélyi nemességet, a szászokat, és kihívta a török Porta haragját. Tanácsadója, Bethlen Gábor is elhagyta, a törökökhöz ment emigrációba.

fejedelem. Katalin Magyarországra költözött, sokat utazott, 1633-ban a protestáns hitről áttért a római katolikus vallásra. 1639-ben ismét férjhez ment, második férje Ferenc Károly szász herceg volt. 1649-ben hunyt el. Brandenburgi Katalin volt az egyedüli nő az Erdélyi Fejedelemség élén.

MEGJEGYZÉSEK, FELVETÉSEK, GONDOLATOK

• Az 1559–1711 között fennálló Erdélyi fejedelemség 32 fejedelme közül (van, aki többször is betöltötte) Bethlen Gábor vitathatatlanul az egyik legnagyobb volt. Nem csak katonai sikereivel, hanem gazdaságfejlesztő politikájával és kultúrátámogatásával is naggyá tette Erdélyt. Véleményünk szerint legnagyobb tette, hogy mind Európával, mint a Habsburg – házi királyokkal elismertette Erdély független államiságát. Az európai hatalmak mint befolyásos és erős állam fejedelmével tárgyaltak vele.

Kevésbé ismert, hogy a brandenburgi választófejedelem (a német-római császárt választók egyike) lányának, Katalinnak a feleségül vételével Bethlen Gábor rokoni kapcsolatba került az angol királyi udvarral, IV. Keresztély dán királlyal és a frigy révén a svéd király Gusztáv Adolf a sógora lett.

• A pozitívumok mellett mindenképpen meg kell említenünk, mert a közvélekedés nem ismeri, a történészek is elhallgatják, bagatellizálják: Bethlen Gábor – ki kell

Erdélyi fejedelmi tanács Bethlen Gábor idején (Madarász Viktor festménye)

mondani – nemcsak törökbarát politikát folytatott, hanem török hűbéres, vazallus volt. Török hagyta jóvá a fejedelemségét (pátensben kinevezték), török hadsereg Erdélybe vonulása emelte trónra, hadjárait előre egyeztetni kellett, a török szultántól kapott királyi koronát, adót fizetett. Mindenben a Török Birodalomtól függött. Való-

színű, azért nem fogadta el a magyar királyi címet, mert nem akart egy töröktől függő vazallus királyság uralkodója lenni. Ez arra utal, hogy jól látta a folyamatokat, inkább maradt egy erős fejedelemség élén.

• Kevésbé ismert szintén Bethlen Gáborról, hogy nagy vagyonharcos volt, minden áron a birtokai és vagyona gyarapítására

irredenta Horthy-rendszer hangsúlyozta a mindig idetartozást, és próbálta birtokba venni újra. A XXI. században ez az Erdély-megközelítés folytatódik, nagyfokú propagandával, uszítással, az ott lakók megtévesztésével (hamis és hazug nemzet-propaganda). Helyesebb lenne a realitások figyelembevétele (status quo), együttmű-

Erdélyi Fejedelemség, 1570–1867

törekedett. Erőszakosan, perekkel szerzett birtokokat, például a rokona Báthory Anna (Báthory Gábor fejedelem testvére) ellen többször indított „boszorkánypert” és szerezte meg várait, birtokait.

• Azt is meg kell állapítanunk – elismerve Bethlen Gábor fejedelem érdemeit –, hogy Bethlen és Erdély szerepe túl van értékelve a magyar történelemben. Bethlen személyiségével kapcsolatban fentebb rámutattunk a negatív jellemvonásaira is, ezért nem biztos, hogy példaképként kell feltüntetni, pl. 2000 Ft-os bankó, filmsorozat „Tündérkert” címmel. Szükség mutatkozik egy realisabb értékelésre.

• Az Erdélyi Fejedelemség történetét is újra kellene írni, ártértékelni az eddigi álláspontokat. Erdély soha nem tartozott közvetlenül Magyarországhoz, a Magyar Királysághoz. Mindig külön kormányozták: erdélyi vajdák (mint Hunyadi János, Szapolyai János), Erdélyi Fejedelemség, Habsburg-tartomány, 1867 után is külön igazgatás.

• Az a véleményünk, hogy Erdély az 1920-as trianoni béke után vált fontossá Magyarország számára, a nacionalista és

ködés a szomszéd államokkal, az európai értékek elfogadása. Több mint 100 évvel Trianon után a sebeket kellene gyógyítani és nem feltépni.

ÖSSZEGZÉS

Bethlen Gábor erdélyi fejedelem (uralkodott: 1613–1629) az erdélyi és a magyar történelem kiemelkedő személyisége. Nagy formátumú politikus és uralkodó volt. Fő célját, Magyarország egyesítését, politikusi és hadvezéri tehetsége ellenére sem tudta elérni. A Habsburg Birodalom és a Habsburg-házi magyar királyok ellen vívott háborúval elérte, hogy az Erdélyi Fejedelemséget önálló, független államnak ismerték el. Küzdelmeinek eredménye a békés fejlődés és gyarapodás lett, amelyre visszaemlékezve „Tündérkert”-nek nevezheték az akkori Erdélyt.

Részlet Mitták Ferenc - Mittákné Bögre Ágnes: **Más szemmel 2** – 48+2 újabb magyar és világtörténelmi eseményről és személyről c. könyvéből

Marinov Iván: **Battáról Putnikovóba.** **Egy országváltás története** **1924–2024**

A kivándoroltakról készült csoportkép Putnikovóban (1924)

A visszaköltözés jogi háttere

Az 1920. június 4-én aláírt trianoni békediktátum területe és lakossága kétharmadával csónkította meg a történelmi Magyarországot: az egykor 320 ezer négyzetkilométer területű, húszmillió lakosú ország egy napról a másikra egy 90 ezer négyzetkilométeres, hétmillió lakosú kisállammá zsugorodott. Az egyoldalúan Magyarországra kényszerített megállapodás keretében Románia megszerezte a Partiumot és Erdélyt, a formálódó délszláv állam a Délvidéket, Csehszlovákia pedig a Felvidéket és Kárpátalját. A döntés következtében a környező országokban rekedt kisebbségi magyarság hamarosan hasonló diszkriminatív bánásmóddal szembesült, mint amilyennel a Monarchia idejében a nemmagyar nemzetiségek.

A trianoni békeszerződés mások mellett a magyarországi szerbek életébe is meghatározó változást hozott azzal, hogy az itt élő körülbelül 18-20 ezer szerb számára lehetővé tette az ősök hazájába való visszatérést. A költözésre vállalkozókat egyik állam sem kényeztette el figyelmével és segítségével: Magyarország a szükséges engedélyek kiadásának késleltetésével, a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság pedig ígéretei be nem tartásával és halogatásával borzolta a kiköltözésre vállalkozók idegeit.

Az ajánlattal ennek ellenére 1921 és 1931 között a magyarországi szerbek 60 százaléka élt, aminek következtében számuk az 1910-es 26 ezerről 1930-ra 7 ezerre apadt. 1922-es adatok szerint a 410 battai szerb közül 290-en (80 család) adták be jelentkezésüket az áttelepülésre, ebből 20 családnak háza, 22-nek pedig földje sem volt, azaz a jelentkezők több mint fele a megélhetés küszöbén élt. Ennek fényében elmondhatjuk, hogy a kitelepülésnek – az erős érzelmi okok mellett – racionális indokai is voltak, a fogadó ország ugyanis minden érkezőnek ingyen földet is ígért.

A teljes írás megjelent a 2017-es Százhalom Kalendáriumban, illetve megtalálható a Százhalom Online-on (www.szazhalom.hu)

A battaiak megérkezése Uzdinba

A battai szerbek első csoportja 1923. december 26-án, „magyar karácsony” második napján indult el az óhaza felé a Kraljevics Marko nevű hajó fedélzetén. A bonyodalmak már a bezdáni kikötőben elkezdődtek, ahol a 19 battai családot (61 fő) a nagy hidegben és hóban senki nem várta. Az első estét a közeli vasútállomáson töltötték, ahonnan másnap érkeztek a számukra kijelölt Szrpszka Crnyára (Szerbcsernye). Ott aztán azzal kellett szembesülniük, hogy a településen nincs számukra hely, és tovább kell állniuk.

Az újonnan érkezettek egy része legszívesebben már ekkor visszafordult volna, de ezt nem teheték – költözésük előtt ugyanis minden szálát elvarrtak Magyarországgal. Az elkeseredett battaikat végül a helyiek szállásolták el addig, amíg kijelölték számukra a többségében román nemzetiségűek által lakott, 5 ezer fős Uzdin települését. Itt töltötték teljes bizonytalanságban első „szerb karácsonyukat”, várva ügyük megoldását. Helyzetüket nehezítette, hogy a váratlan érkezésüknek egyáltalán nem örülő helyiekkel még csak megértetni sem tudták magukat, mivel nem beszéltek románul.

Közben Battán további kiköltözők várokoztak arra, hogy a jó idő beköszöntével csatlakozhassanak az első csoporthoz. És bár őket már levélben figyelmeztették az „úttörők” a felmerült problémákra, döntésük megváltoztatásához késő volt – addigra mindenüket eladták, és ingóságait összepakolva várták az indulást.

Erre 1924. április 4-én került sor: a battaiak második csoportját a Vojvoda Putnik nevű teherhajó szállította Pancsevoig (Pancsova), ahonnan aztán vonattal utaztak tovább Uzdinig. A 12 család (49 fő) április 13-ai érkezése annyival volt barátságosabb az első csoporténál, hogy őket már legalább várták a pályaudvaron, és elszállásolásuk után elmagyarázták nekik helyzetüket. Ami viszont már semmivel sem volt jobb az első csoporténál: az uzdini battaiak – összesen 31 családról (110 főről) volt szó – a településen szétdobálva várták ügyük rendezését.

Százhalom

2024. DECEMBER

25 HÉTFŐ Katalin, Liza, Katinka	2 HÉTFŐ Melinda, Vivien, Aranka	9 HÉTFŐ Natália, Valéria, Filótea	16 HÉTFŐ Etelka, Aletta, Adelaida	23 HÉTFŐ Viktória, János	30 HÉTFŐ Dávid, Hunor, Libériusz
26 KEDD Virág, Szvetlana, Konrád, Viktória	3 KEDD Ferenc, Olivia	10 KEDD Judit, Loretta, Eulália	17 KEDD Lázár, Olimpia	24 KEDD Ádám, Éva, Adél	31 KEDD Szilveszter, Donáta
27 SZERDA Virgil, Virgínia	4 SZERDA Borbála, Barbara, János	11 SZERDA Árpád, Árpádina, Damazusz	18 SZERDA Augusztá, Gracián	25 SZERDA Karácsony, Eugénia, Anasztázia	1 SZERDA Újév, Álpár, Fruzsina, Bazil
28 CSÜTÖRTÖK Stefánia, Jakab	5 CSÜTÖRTÖK Vilma, Ünige, Csaba	12 CSÜTÖRTÖK Gabriella, Johanna, Franciska	19 CSÜTÖRTÖK Viola, Anasztáz	26 CSÜTÖRTÖK Karácsony, István	2 CSÜTÖRTÖK Ábel, Gergely, Vazul
29 PÉNTEK Taksony, Ilma, Filoména	6 PÉNTEK Miklós, Csinszka, Gyopár, Gyopárka	13 PÉNTEK Luca, Otília, Lúcia, Éda, Tília	20 PÉNTEK Teofil, Liberátusz	27 PÉNTEK János, Teodor	3 PÉNTEK Genovéva, Gyöngyvér, Benjámin, Dzszenifer,
30 SZOMBAT András, Andor, Andrea	7 SZOMBAT Ambrus, Ambrózia	14 SZOMBAT Szilárda, Szilárd, János	21 SZOMBAT Tamás, Péter	28 SZOMBAT Kamilla, Apor	4 SZOMBAT Títusz, Leona, Angéla
1 VASÁRNAP Elza, Natália, Blanka, Bonita	8 VASÁRNAP Mária, Emőke	15 VASÁRNAP Valér, Detre	22 VASÁRNAP Zénó, Flórián	29 VASÁRNAP Tamás, Tamara	5 VASÁRNAP Simon, Emília

„A dal összeköt minket”

Kórusok találkozója a Szerb Ortodox Templomban

2024. november 23-24.